

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Petra NASTOUPILOVÁ
Politika Evropské unie v oblasti turismu
Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.

Olomouc 2010

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra geografie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra NASTOUPILOVÁ**

Studijní program: **B1101 Matematika**

Studijní obory: **Matematika**
Geografie

Název tématu: **Politika Evropské unie v oblasti turismu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce bude analýza politiky Evropské unie v oblasti turismu. Hlavní cíl autorka naplní realizací dílčích cílů jako analýza vývoje této politiky, její začleňování do koncepcí jednotlivých států společenství, tvorba podporné činnosti pro udržitelnost turismu V EU apod. V závěru autorka stručně zhodnotí současný stav, uvede trendy a pokusí se uvést nějaké prognózy Navrhovaná struktura práce: Úvod Cíle a metodika práce Turismus v EU Řídící orgány turismu EU Vývoj společný politiky EU v oblasti turismu Začleňování turismu do politických koncepcí společenstva (komparace politik vybraných zemí společenstva, koordinace politik, změny právních úprav na příkladu ČR) Politika rozvoje turismu v EU Nové strategie a přístupy Evropské komise na podporu turistického ruchu v Evropě. (zmapovat portály informující o dané problematice) Podporné činnosti pro udržitelnost evropského turismu (Evropská Agenda 21 pro turismus, zvláštní podporní činnosti) Využívání dostupných evropských finančních nástrojů pro turismus (Evropský fond regionálního rozvoje (EFRR), Fond soudržnosti, Evropský sociální fond (ESF), Evropský zemědělský fond, Evropský rybářský fond (ERF), Rámcový program Konkurenceschopnost a inovace (CIP) Význam Evropského turismu v hospodářství Programy komplexního rozvoje destinací v návaznosti na Obnovenou politiku EU v oblasti turismu Analýza základních ukazatelů současného turismu, rozvojové trendy a prognózy dalšího vývoje. Autorka může (nemusí) realizovat (řízený rozhovor, nebo dotazníkovém průzkum) (cílová skupina? zaměstnanci cestovních kanceláří). Závěr Shrnutí (i anglicky) Seznam literatury Případné přílohy Bakalářská práce bude zpracována v těchto kontrolních etapách: Sestavení bibliografie a rešerše literatury (červenec, srpen 2009), zpracování jednotlivých kapitol (srpen 2009 až březen 2010), tvorba závěrů a přílohových částí (duben 2010), odevzdání práce (květen 2010) Konzultace průběžně? podle potřeby studenta

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 10 000 - 12 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Kol.: Česká republika v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, Ministerstvo pro místní rozvoj, odbor vnějších vztahů, červen 2003
Kol.: Koncepce státní politiky cestovního ruchu, Ministerstvo pro místní rozvoj CR, Praha, Kol.: Průvodce fondy EU pro neziskové organizace. Cesta labyrintem financování EU, Nadace rozvoje občanské společnosti, Praha 2003
Morris, Jane a kol.: Místní agenda 21. Průvodce základními pojmy, Svaz měst a obcí české republiky, Praha, rok vydání neuveden
Zelenka, J., Pechanec, V., Bureš, V., Čech, P., Ponc, D.: e - Tourism v oblastí cestovního ruchu, vydavatelství C.O.T. media, s.r.o.e www.ecf.com
www.egovernment.cz www.europa.eu.int www.strukturalni-fondy.cz
Odborné články a studie věnující se problematice turizmu v EU,

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 17. června 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité zdroje informací.

Olomouc, 5. května 2010

.....

podpis

Rád bych zde poděkovala RNDr. Tatiáně Mintálovej Ph.D. za odborné vedení a poskytování rad během vypracovávání bakalářské práce.

OBSAH

OBSAH	6
Úvod	8
Cíle a metodika práce	9
1 Teoretické aspekty politiky cestovního ruchu ..	11
2 Politika cestovního ruchu v EU	12
2.1 Základy politiky cestovního ruchu	12
2.2 Orgány cestovního ruchu v EU	12
2.3 Rozhodování a legislativní rámec politiky turismu v EU	15
3 Strategické dokumenty svázané s politikou cestovního ruchu EU	17
3.1 Turismus a zaměstnanost	17
3.2 Turismus provšechny	19
3.3 Zpráva o opatřeních Společenství s dopadem na turismus	20
3.4 Obnova a lisabonské strategie	21
3.5 „Obnovená politika EU v oblasti turismu: Vstoupit silnějším partnerství pro evropský turismus a lepší komunikaci“	21
3.6 Agenda 21 pro průmysl cestovního ruchu	22
3.7 Zelená kniha „Role unie v oblasti cestovního ruchu“	23
4 Finanční nástroje pro podporu a rozvoj turismu v EU	23
Programy komplexního rozvoje destinací	27
5 Obnovená politika EU v oblasti turismu	29
5.1 Východiska	29
5.2 Trendy	30
5.3 Cíle a nástroje Obnovené politiky EU v oblasti turismu	31
6 Začleňování cestovního ruchu do politických koncepcí a plánů ČR	32
6.1 Sbližování legislativy ČR a EU	32
6.2 Hodnocení strategických cílů koncepcí rozvoje cestovního ruchu ČR	34
7 Vybrané ukazatele cestovního ruchu	35
7.1 Základní indikátory turismu podle „Mezinárodní pracovní skupiny“	35
7.2 Vybrané indikátory cestovního ruchu podle statistického zjišťování	36
8 Porovnání států EU podle vybraných ukazatelů cestovního ruchu	38
8.1 Zaměstnanost v cestovním ruchu	38
8.2 Vliv cestovního ruchu na HDP státu	40

8.3Návštěvnost	42
8.4Počet ubytovacích zařízení.....	45
9Nové strategie a přístupy Evropské komise	46
10Rozvojové trendy cestovního ruchu	49
Závěr	52
Summary	54
Seznam použité literatury	55
Seznam obrázků	57
Seznam příloh	58
Přílohy	59

Úvod

Za téma bakalářské práce jsem si zvolila Politiku Evropské unie v oblasti turismu. Toto téma se mi zdá velice zajímavé a především aktuální. V dnešní společnosti, v níž se většina lidí neustále honí za prací, žije hektickým způsobem života a je „uzavřená“ v urbanizovaném území, bude stále poptávka po rekreaci, cestování a možnosti odpočinout si od všeho toho pracovního napětí a hluku města. Proto se cestovní ruch, významné ekonomické odvětví, neustále rozvíjí.

Politika Evropské unie v oblasti cestovního ruchu je poměrně mladá a v současné době je jí věnována stále větší pozornost. Jejím hlavním cílem je zajistit trvale udržitelný rozvoj a konkurenceschopnost cestovního ruchu. Stím ovšem souvisí následné zlepšení konkurenceschopnosti Evropské unie na poli turismu v celosvětovém měřítku. Aby byl zajištěn udržitelný rozvoj cestovního ruchu, jsou politické strategie a programy podporovány současným trendům a poptávkám turistů. Součástí některých programů, kterými se Evropská unie snaží dosáhnout cílů týkajících se cestovního ruchu, je ochrana životního prostředí. Evropská komise, orgán Evropské unie řídící i odvětví cestovního ruchu, předkládá nové programy, které mají za úkol jednak zvýšit viditelnost evropského cestovního ruchu a přilákat do evropských destinací více turistů z celého světa a jednak umožnit cestování větší vrstvě populace. Ve všech směrech je snahou politiky Evropské unie v oblasti turismu udržet rozvoj tak prosperujícího ekonomického odvětví.

Cíle a metodika práce

Cíle

Cílem bakalářské práce je analýza politiky Evropské unie v oblasti turismu. Uvedený cíl jsme se snažili naplnit prostřednictvím dílčích cílů, kterými bylo sledování vývoje společné politiky a strategií pro udržení rozvoje. Na prvním místě by mělo být uvedeno obecné pojetí politiky a cestovního ruchu. Dále by se práce měla zabývat úplnými základy politiky cestovního ruchu, jeho orgány a legislativou. Další dílčí cíl, který by měl být v práci naplněn, je představení důležitých dokumentů, které obsahují strategie, přístupy a programy pro podporu a udržitelnost cestovního ruchu v Evropě. Zároveň v práci měly být uvedeny i fondy využívané k financování evropského cestovního ruchu. Poté by se práce měla zabývat obnovenou politikou Evropské unie v oblasti turismu, jejími východisky, trendy a cíly. V práci nesmí být opomenuto ani začleňování cestovního ruchu do politických koncepcí. Mezi následující dílčí cíle týkající se politiky EU v oblasti turismu patří nové strategie vytvořené Evropskou komisí a rozvojové trendy v cestovním ruchu. Dalším cílem bakalářské práce je analýza významu turismu v hospodářství Evropské unie, jeho základních ukazatelů a prognózy dalšího rozvoje.

Metodika práce

Při psaní bakalářské práce byla využita rešeršně-kompilační metoda, tedy sběra a analýza dat, jenž byly v práci dále použity. Při sběru dat je využito knižních i internetových zdrojů, přičemž většina knih nalezne v internetové podobě. V práci je uvedeno větší množství internetových zdrojů, jelikož mnoho dat lze získat pouze z oficiálních stránek Evropské unie nebo organizací zabývajících se cestovním ruchem, například informace o finančních nástrojích, orgánech řídících cestovní ruch Evropské unie nebo statistická data charakterizující odvětví turismu v jednotlivých státech.

V první kapitole se budeme zabývat teoretickým aparátem problematiky politiky cestovního ruchu. Druhá kapitola se bude věnovat orgánům Evropské unie, jejichž činnost jen nějakým způsobem svázána s cestovním ruchem. Jejím cílem bude představit orgány Evropské unie dle důležité oblasti politiky rozvoje evropského

turismu a stru čně uvést pole jejich působnosti. Konkrétně se jedná o Evropskou radu, Evropský parlament, Radu Evropské unie a Evropskou komisi. Závěrem kapitoly budou zmíněny dva orgány, Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) a Světová rada cestovního ruchu (WTTC), související s cestovním ruchem v Evropě. Následně se ve třetí kapitole pokusíme představit strategické dokumenty v oblasti politiky cestovního ruchu obsahující cíle, jejichž prostřednictvím se Evropská unie snaží dosáhnout udržitelného rozvoje a konkurenceschopnosti cestovního ruchu a ochrany životního prostředí. Kapitola je rozdělena na podkapitoly podle programů a cílů, kterými se budeme konkrétně zabývat. Ve čtvrté kapitole uvedeme finanční nástroje, jejichž podpora je směřována do odvětví turismu. Na závěr této kapitoly zmíníme programy na rozvoj destinací, které jsou financovány ze strukturálních fondů. Jedním z takových programů je tzv. Tourism Learning Areas (TLA). Pátá kapitola bude věnována obnovené politice Evropské unie v oblasti turismu, jejíž cílem je zajistit dobré podmínky pro rozvoj cestovního ruchu, i v oblastech, které nejsou příliš průmyslově vyspělé. Podkapitoly budou věnovány východiskům, trendům, cílům a nástrojům obnovené politiky. V následující kapitole se budeme zabývat začleňováním turismu do politických koncepcí, které uvedeme pro Českou republiku. Cílem sedmé kapitoly bude uvést a zhodnotit vybrané ukazatele cestovního ruchu. V osmé kapitole provedeme srovnání členských států Evropské unie v oblasti turismu podle vybraných ukazatelů. Kapitola je rozdělena na podkapitoly, podle ukazatelů, jimiž budou charakterizovány a srovnávány jednotlivé členské státy Evropské unie. K srovnání využijeme zejména zaměstnanost v turismu, vliv cestovního ruchu na HDP státu, ukazatel návštěvnosti a počet bytovacích zařízení. V kapitole bude použita statistika, pomocí níž jsou charakterizovány a následně srovnávány jednotlivé členské státy Evropské unie v oblasti turismu. Pro lepší názornost uvedené údaje vyjádříme i graficky. Statistická data byla získána z oficiálních stránek Evropského statistického úřadu a Světové rady cestovního ruchu. V deváté kapitole jsou představeny dva nové programy Evropské komise. Jedná se o program EDEN, jehož cílem je zvýšit udržitelnost tradiční turistické oblasti, a program Calypso, který se snaží umožnit cestování sociálně, finančně a jinak znevýhodněným osobám. Cílem poslední kapitoly bude uvést několik základních trendů, které ovlivňují a nadále budou ovlivňovat cestovní ruch.

1 Teoretické aspekty politiky cestovního ruchu

V nejširším pojetí je **politika** v ědomá podpora státu, která sm ěřuje k dosažení vytyčených cíl ů, za pomoci komplexního plánování, usm ěřování a tvorby reality prostřednictvím různých nástroj ů a nositel ů. Vytyčené cíle by m ěly p ředevším vycházet z veřejného zájmu, ěili maximalizovat společenský užitek a vytvá ěřet společné postoje mezi jednotlivými individuálními zájmy.

„Pojetí **politiky cestovního ruchu** se odvíjí od historických, kulturních a sociálních skute čností ůkajících se daného státu. Tato skute čnost se posléze odráží v řízení (politický systém) a hospoda ření (uspo řadání ekonomiky) státu a jeho přístupech k samotné politice. Instituce, zejména ve veřejného sektoru, podporují odvětví cestovního ruchu a usm ěřují toto odvětví prostřednictvím politiky cestovního ruchu.“¹

Politika rozvoje cestovního ruchu dává základ pro rozvoj a řízení cestovního ruchu a je významným prvkem národního a regionálního plánování cestovního ruchu. Takováto politika se musí opírat o analýzu a šet ření provád ěná na stávající situaci v cestovním ruchu.“²

Cestovní ruch v obecném a širším pojetí zahrnujícím dopravu, ubytování, stravování, rekreaci a služby pro cestující, patří mezi nejv ětší a nejdynamičtější ekonomická odvětví, jež svým rozsahem a progresivním růstem generují celosvětově nejvíce pracovních příležitostí.

Cestovní ruch celosvětově tvo ří kolem 11% pracovních míst, p řičemž mnoho těchto příležitostí vzniká v malých podnicích a městských nebo venkovských oblastech, které jsou obvykle postiženy nejvyšší strukturální nezam ěstnaností. R ůst odvětví cestovního ruchu tedy výrazně ovliv ňuje také vývoj zam ěstnanosti a všeobecný rozvoj ekonomicky slabších regionech.

Cestovní ruch významně ovliv ňuje tyto šest oblastí:

- podíl na tvorb ě HDP
- příspěvek do bilance služeb a běžném ůčtu platební bilance
- prostřednictvím daní tvo ří příjmy státního rozpo čtu

¹Základy cestovního ruchu, Vystoupil, J. a kol., 2006

²Vaško, 2002

- má vliv na příjmy rozpočtů regionů, což je důležité především pro ekonomicky slabší regiony
- ovlivňuje vývoj zaměstnanosti
- příznivě působí na investiční aktivitu

2 Politika cestovního ruchu v EU

2.1 Základy politiky cestovního ruchu

Politika EU v oblasti cestovního ruchu je relativně mladá a snahy o její vytvoření začínají až v 80. letech. Rostoucí ekonomický význam cestovního ruchu vedl k diskusím na celoevropské úrovni a v roce 1982 byl přijat Radou ministrů dokument „První směrnice politiky Evropského společenství v cestovním ruchu“, který obsahoval následující úkoly:

- širší časové rozložení turistické sezóny
- ochrana architektonických památek
- rozvoj cestovního ruchu v méně rozvinutých oblastech
- podpora sociální turistiky
- podpora kulturního cestovního ruchu
- podpora venkovského cestovního ruchu

Tyto cíle z roku 1982 přetrvávají dodnes, občas s mírnými úpravami a aktuální vývojové tendence.

2.2 Orgány cestovního ruchu v EU

Cestovní ruch rovněž jako i jiné odvětví hospodářství, spadá pod určité orgány a instituce Evropské unie, které koordinují politiky, strategie, cíle nebo financování v této oblasti. Jejich úkoly a priority jsou obecně široce postavené, jelikož zodpovídají za mnoho odvětví podléjících se na chodu celé Evropské unie. Nejedná se vždy o organizace, jejichž hlavním úkolem je koordinace a spravování

cestovního ruchu, ale spravují i jiná odvětví, která turismus ovlivňují a jejichž cíle nebo strategie tak jistým způsobem sekundárně ovlivňují cestovní ruch.

Evropská rada

Evropská rada (The European Council) byla vytvořena v roce 1974 a postavení jí bylo dle článku 10 Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Oficiální orgánem Evropské unie se stala až 1. prosince 2009 nazákladem Lisabonské smlouvy. Úkolem Evropské rady je určení obecných politik a priorit v oblasti rozvoje Evropské unie a jejich podpora.

Evropský parlament

Evropský parlament je jediný přímo volený orgán voliči ze všech 27 členských států a je tvořen 736 poslanci. Parlament hraje přímou roli během vytváření právních předpisů, jež ovlivňují celou Evropskou unii. Vytváří předpisy v oblasti práv spotřebitelů, kapitálu, dopravy, služeb, ochrany životního prostředí atd.³

Rada Evropské unie

Rada Evropské unie řeší veškeré otázky týkající se politiky Evropské unie. Zasedání Rady se účastní ministři členských států, a to ti, jež mají na starost právně řešenou oblast (cestovní ruch, finance, zemědělství, ...). Rada má více úloh, například řídí obecnou politiku v oblasti hospodářství všech členských zemí, určuje společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, uzavírá mezinárodní smlouvy a současně s Evropským parlamentem představují rozpočtový orgán.⁴

Evropská komise

Evropská komise představuje výkonný orgán Evropské unie.⁵ Evropská komise je jedním z nejdůležitějších orgánů Evropské unie v oblasti cestovního ruchu, jelikož má na starost formování právních předpisů a strategií, realizaci jednotlivých politik týkajících se turismu a současně rozhoduje i o tom, jakým způsobem budou rozděleny finanční prostředky. Zvýznamnosti průmyslového odvětví cestovního ruchu plyne důležitost tvorby a realizace nových programů a strategií, které budou

³ *Evropský parlament* [online]. Nevedeno [cit. 2010-03-27]. Parlament v zkratce. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu>>.

⁴ *Consilium* [online]. Nevedeno [cit. 2010-03-28]. Rada Evropské unie. Dostupné z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu>>.

⁵ *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010 [cit. 2010-03-28]. Evropská komise. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu>>.

schopné zajistit trvale udržitelný rozvoj turismu a jeho konkurenceschopnost. V současné době je snahou Evropské unie umožnit cestování širší vrstvě společnosti, poskytnout větší množství pracovních příležitostí v tomto odvětví, zajistit další rozvoj turismu ohleduplného k životnímu prostředí a vybudovat tak atraktivní evropský cestovní ruch, který je schopný udržet se vysoko na žebříčku nejnavštěvovanějších oblastí světa. Na základě těchto cílů vytváří Evropská komise novou strategii a program podporující cestovní ruch. Například byl vytvořen projekt EDEN (European Destinations of Excellence) s cílem zviditelnit významné a netradiční turistické destinace nebo program Calypso (tzv. společný cestovní ruch).

Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO)

Světová organizace cestovního ruchu (United Nations World Tourism Organisation) se stala organizací „Organizace spojených národů“ zaměřenou na cestovní ruch. UNWTO je jednou z nejvýznamnějších organizací v oblasti cestovního ruchu. Tvorbí 161 členských států, v jejichž čele stojí ministři mající na starosti právo cestovního ruchu. K UNWTO se připojilo dalších 390 států, které pouze přihlížejí. Sídlo Světové organizace cestovního ruchu nalezneme v Madridu a řídí ji tři orgány: Valné shromáždění, Výkonná rada a Sekretariát. Pro období 2010-2011 byl sepsán program, jehož cílem je zvýšení konkurenceschopnosti cestovního ruchu a upevnění jeho udržitelnosti.⁶

Světová rada cestování a cestovního ruchu (WTTC)

Světová rada cestování a cestovního ruchu (World Travel & Tourism Council) je orgán pro obchod v oblasti průmyslového odvětví cestovního ruchu. WTTC má zvláštní pravomoc a široký pohled o všech záležitostech týkajících se cestovního ruchu a cestování. Úkolem WTTC je vybudovat informační systém v oblasti cestovního ruchu.⁷ Světová rada cestování a cestovního ruchu uveřejňuje veškeré informace týkající se turismu. Jejím prostřednictvím je možné zjistit potřebné informace o návštěvnosti, počtu turistů, kteří přenocovali alespoň jednu noc, zaměstnanosti v cestovním ruchu, HDP cestovního ruchu, vlivu turismu na HDP

⁶ *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2010-03-28]. Světová organizace cestovního ruchu. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz>>.

⁷ *World Travel & Tourism Council* [online]. 2007 [cit. 2010-03-28]. About WTTC. Dostupné z WWW: <<http://www.wttc.org>>.

státu, investovaném kapitálu nebo požadavcích na turismus a cestování. Tyto informace jsou poskytovány provšechny členskými státy a je možno je získat zpětně až do roku 1988.

2.3 Rozhodování legislativní rámec politiky turismu v EU

Politika turismu nespadá do přímé působnosti Evropské Komise; každý členský stát řeší oblast turismu samostatně. Podle smlouvy o Evropské unii nemůže Společenství provádět zvláštní politiku turismu. Třetí odstavec Smlouvy o vytvoření Evropského společenství, který byl zařazen na základě Maastrichtské smlouvy, opravňuje však Společenství stanovit směrnice pro rozvoj turismu jako součást dalších politik. Pro oblast turismu se aplikuje ustanovení o volném pohybu osob, zboží a služeb. Směrnice Evropské unie č. 90/314/EHS z roku 1990 o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy se zabývá turismem a vymezuje jej jako specifický druh podnikání, jehož povaha spočívá především v tom, že je spojeno s vydáváním značných částek ze strany zákazníků předem a zájezd se poskytuje převážně s delším časovým odstupem. Podle této směrnice musí podnikatel předložit dostatečné důkazy o záruce pro navrácení přeplatků a pro repatriaci zákazníků v případě platební neschopnosti.

Politika turismu se opírá dále o článek 3 Smlouvy o vytvoření Evropského společenství, který stanovuje činnost Společenství zahrnující opatření v oblasti turismu pro účely stanovené v článku 2 Smlouvy, kam patří zejména udržitelný rozvoj a růst, vysoká úroveň zaměstnanosti, sociální a hospodářská soudržnost a soudržnost a konvergence hospodářských parametrů spolu s rostoucí kvalitou života v evropském regionu.

Evropská Komise si plně uvědomuje význam turismu pro evropskou ekonomiku, proto setaké ve spolupráci s Evropským Parlamentem a Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů zapojovala do nejrušnějších iniciativ v oblasti turismu již od roku 1980.

S ohledem na přímý či zprostředkovaný vliv společných politik Evropské unie na rozvoj turismu byl na základě Rozhodnutí Rady z 22.10.1986 "K vytvoření procedury konzultací a spolupráce v turismu"⁸ vytvořen společný konzultační a

⁸86/664/EEC

koordinační článek - Poradní výbor pro turismus, který je tvořen zástupci jednotlivých členských zemí. Hlavním cílem je koordinovat aktivitu se vztahem k turismu a realizaci společných politik a iniciativ Evropské komise s cílem podpořit hospodářskou soutěž při dodržení zásad udržitelného rozvoje a usnadnění vzájemné komunikace a spolupráce.

Jednání a výměna názorů k problematice turismu v Evropské unii je základem pro stanovení priorit ve směrování podpory rozvoje evropského turismu. Výsledky jednání jsou podkladem pro zpracování společných cílů a priorit do koncepčních materiálů členských zemí. Za Českou republiku se jednání výboru zúčastňují pracovníci Ministerstva pro místní rozvoj, kteří zodpovídají za přípravu a hodnocení koncepčních, strategických a legislativních dokumentů pro vládu České republiky. Přes absenci právních základů zaměřily v posledních letech evropské instituce pozornost na sektor turismu vzhledem k významu tohoto odvětví pro rozvoj regionů a pro naplnění cílů Evropské unie. Problematiku turismu řeší Evropská komise v rámci generálního ředitelství Obchodu a průmyslu (DG Enterprise and Industry) a jeho oddělení pro turismus – Tourism Unit. Pro zdůraznění role turismu v evropském hospodářství byl Radou ministrů⁹ vyhlášen rok 1990 za evropský rok turismu s cílem zahájit proces vytváření politiky soudržnosti v oblasti turismu. Společensví podpořený tříletý akční plánem¹⁰. Následně byla v roce 1995 vydána „Zelená kniha turismu“, která měla vyvolat širokou diskusi o roli, kterou by mělo Společenství hrát v oblasti evropského turismu. V roce 1996 připravila Evropská Komise návrh prvního víceletého programu pro pomoc evropskému turismu – „Philoxenia“ 1997-2000 a předložila ho ostatním evropským institucím. Protože nedošlo ke shodě názorů Evropského Parlamentu, Hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů, Komise tentonávrh v roce 2000 stáhla.¹¹

Na evropský cestovní ruch má vliv i rozvojová politika a její cíle. Součástí rozvojové politiky je odvětví zabývající se rozvojem trvale udržitelného turismu. Úkolem politiky tohoto odvětví je stanovit strategický rámec pro činnosti Evropské unie v oblasti turismu, aby byl zajištěn jeho trvale udržitelný rozvoj. V rámci této politiky byly stanoveny základní cíle, kterých je nutno dosáhnout. Jedná se o

⁹ 89/46/EEC

¹⁰ 92/421/EEC

¹¹ Tittelbachová 2007,

vytvoření vhodných kritérií rozvoje, jež budou ochraňovat jakoby vateletaki životní prostředí, podpoření veřejných organizací ve vytváření politik v oblasti turismu a jejich následná kontrola nebo upevnění role cestovního ruchu v dnešním průmyslu. Zároveň byly stanoveny principy, podle kterých budou dané strategie realizovány. Mezi základní principy patří například určení strategického rámce podpory rozvoje cestovního ruchu pro členské státy nebo podpoření regionální spolupráce v oblasti cestovního ruchu.¹²

3 Strategické dokumenty svázané s politikou cestovního ruchu EU

Cestovní ruch je významné ekonomické odvětví, jež se rychle a hlavně trvale vyvíjí. Tohoto faktus je Evropská unie plně vědoma, itoho, jak velký vliv má území namnoho odvětví, na podniky, zaměstnanost, nebo na programy snažící se o trvalý rozvoj celé Evropské unie.

3.1 Turismus a zaměstnanost

V roce 1996 připravila Evropská Komise návrh prvního víceletého programu pro pomoc evropskému turismu – „Philoxenia“, který byl v roce 2000 Komisí stáhnutý. Hlavní zásady navrženého programu „Philoxenia“ byly postupně začleněny do dlouhodobého procesu „**Turismus a zaměstnanost**“, který byl zahájen na Evropské konferenci o turismu a zaměstnanosti, které se konala 26. listopadu 1997 v Lucemburku. Závěrečná deklarace Konference podpořila snahy o dosažení udržitelného rozvoje evropského turismu a vyzvala členské státy k těsnější spolupráci k dosažení tohoto cíle. Touto konferencí byl zahájen dlouhodobý proces rozvoje evropského turismu – „**Turismus a zaměstnanost**“, jehož hlavním cílem je

¹² *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 2.6.2006 [cit. 2010-04-12]. Development of sustainable tourism. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_cs.htm>.

vytvoření podmínek a základny pro udržitelný, vysoce kvalitní turismus a konkurenceschopné evropské podniky v oblasti turismu.

Pro dosažení výše uvedeného cíle byla definována strategie založená na principech:

- dodržování principů řízení založeného na znalostech, na znalosti jak lépe využít stávající informace, získání a rozvoj know-how, pro vedení inovací vytvářením nových postupů a využití nejlepší praxe; to také vyžaduje lepší spolupráci organizace zainteresovaných stran, jejich vzájemných vztahů a jejich vzájemných závislostí;
- podpora řízení působení sektoru turismu a jeho podniků rozvoji trhu; toto řízení vyžaduje rozvoj nabídky v turismu, kvality produktů, dostupnosti kvalifikovaných lidských zdrojů a metod řízení moderních podniků s konkrétními úrazem napotřebu malých a středních podniků;
- využití všech metod a nástrojů na různých úrovních, které mohou mít vliv na turismus: znamená to monitorování, hodnocení a řízení jejich působení na turismus a pomoc při zařazení úkolů z oblasti turismu do různých souvisejících koncepcí;
- realizace vymezeného množství opatření, ustanovení a nástrojů, které odpovídají prioritní oblasti;
- definování cílů, kterých je třeba dosáhnout, časové rozvržení a náklady na výše uvedená opatření spolusevšemizů častněnými subjekty;
- urychlení přechodu všech orgánů, institucí a podniků sektoru turismu na informační společnost a podporu využívání nástrojů služeb založených na IT, včetně jejich zařazení do širšího kontextu.

V návrhu činnosti pro realizaci strategie a dosažení globálního cíle byla stanovena následující kritéria:

- musí být v souladu s procesem sbližování politických koncepcí členských států metodou otevřené koordinace a kooperace všech zapojených subjektů;
- musí vycházet co nejvíce ze stávajících opatření a struktur, rozvíjet je spíše pro naplnění plánovaných činností než vytvářet nové;
- musí být přísně dodržován princip subsidiarity s rozdělením kompetencí a odpovědností mezi častněnými subjekty;
- musí splňovat princip partnerství mezi veřejným, podnikatelským a neziskovým sektorem na různých úrovních, plně respektovat zájmy

politického, správního, profesního a sociálního charakteru, aby se všichni zúčastnění identifikovali procesem realizace opatření;

- musí přispět k vytvoření předané hodnoty Společenství na základě integrace činností v oblasti turismu jednotlivých členských států.

V návaznosti na závěry lucemburské konference pak Komise v roce 1998 vytvořila Skupinu vyšší úrovně pro turismus a zaměstnanost, která zpracovala souhrn doporučení ve **Sdělení o Zlepšení potenciálu turismu pro zaměstnanost**. Tento dokument silně podpořený Parlamentem, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů se stal podkladem pro závěry Rady ze dne 21. června 1999, které vyzývají Komisi členských států, aby posílily vliv turismu na celkový rozvoj zaměstnanosti, a to zejména v oblasti informací, školení, kvality a udržitelnosti.¹³

3.2 Turismus pro všechny

Ve Vilamoura dne 11. května 2000 byla vyslovena výzva *„ke zlepšení koordinace národních politických koncepcí a politikého uznání úlohy turismu“*, v Lille 22. listopadu 2000 bylo zásadním bodem jednání obhájit upevnění Poradního výboru turismu (Tourism Advisory Committee) a návrh 15 bodů pro další diskuse o rozvoji evropského turismu (vytvoření sítě pilotních regionů, udržitelný turismus, výměna informací, zlepšení znalostí, vzdělávání a další). Následně, hlavním tématem konference v Brugách 2. července 2001 bylo *„zpřístupnění turistických aktivit určitým cílovým skupinám, zejména mladým lidem, starým lidem, těm, kteří řízí a na hranicích chudoby, nezaměstnaným a také osobám s tělesným postižením.“*

Výsledky konference byly shrnuty v dokumentu **„Turismus pro všechny“**, který byl schválen na zasedání Rady dne 27. září 2001. V tomto dokumentu je stanoveno, že jednotlivé členské státy budou využívat zásady a opatření pro sociální turismus v rámci národního rámce, strategii a iniciativ.

Jedná se především o následující priority:

- iniciativy státní správy a regionálních samospráv, iniciativy organizací občanské společnosti a privátních organizací;

¹³ Tittelbachová 2007

- mezioborový přístup k problematice sociálního turismu, a to především v oblasti kultury, sociální péče, vzdělávání, zaměstnanosti, zemědělství, dopravy zdraví, rovných příležitostí a sociálních záležitostí;
- aplikace dobré praxe členských zemí: za členění problematiky sociálního turismu do politiky sociální péče, politiky rovných příležitostí, podpory dovolených pro zvláštní cílové skupiny; jak ukazují výsledky zemí, které dlouhodobě podporují sociální turismus, dochází v důsledku této podpory k posílení hospodářského postavení turismu země a dále ke zvyšování zaměstnanosti ve vybraných regionech, nebo k plošnému zvyšování zaměstnanosti;
- pro zapojení hendikepovaných osob do turistických aktivit je nutné stanovit zvláštní opatření, která se týkají především zajištění specifické dopravy do turistických destinací a lokalit, přístupnost infrastruktury pro tuto specifickou cílovou skupinu turistů, dostupnost jasných a transparentních informací.

3.3 Zpráva o opatřeních Společenství s dopadem na turismus

Jako další krok vypracovala Evropská komise podrobné informace o stavu turismu a jeho dalšího rozvoje a shrnula je ve **Výroční zprávě o opatřeních Společenství s dopadem na turismus (2000)**. Výroční zpráva uvádí podrobné informace o identitě turismu, která je zatím nejasná vzhledem k rozmanitosti a fragmentované povaze aktivit v oblasti turismu. Dále je zde konstatováno, že: „turistická aktivita v zásadě není plněním základních životních potřeb, jednání turistů je především nepředvídatelné a podléhá psychologickým a společenským vlivům, osobním náladám a krátkodobým reakcím. Pokud je ovlivněn dojem třeba jen v jediném článku řetězce, trpí v důsledku toho celý řetězec turismu. Např.: epidemie, případy ropných skvrn, živelné pohromy, válečné konflikty mají dlouhodobě negativní účinek na image turistické destinace s okamžitým škodlivým dopadem na turistický průmysl. K tomu přistupuje i schopnost vytváření konkurenčního produktu a jeho dlouhodobá udržitelnost. Turistický produkt je neobyčejně různorodý, zahrnuje celou řadu aktivit a služeb, jejichž komplexnost a kvalita je určující pro prodejnost destinace.“

Přes snahu Komise, členských zemí i významných aktérů v oblasti evropského turismu se nepodařilo realizovat řadu cílů a opatření definovaných

vdokumentu **Společná práce pro budoucnost turismu v Evropě**. Jedním z důvodů bylo i připravované rozšíření Evropské unie, kdy šlo především o stát s významným potenciálem turismu na jedné straně, na straně druhé pak s nedostatečnou infrastrukturou o dokvalitu i kvantitu, s málo rozvinutým systémem managementu a marketingu v důsledku nejasné struktury kompetencí v oblasti turismu a nefunkčním nebo neexistujícím systémem vzdělávání pro oblast turismu.

3.4 Obnova lisabonské strategie

V únoru 2005 zahájila Komise **obnovu lisabonské strategie** se silným důrazem na dva hlavní cíle, kterými jsou: **zajištění vyššího a trvalého růstu a většího počtu lepších pracovních míst**. K naplnění těchto cílů bylo nutné přijmout změny i v oblasti evropského turismu. V roce 2005 proto padl návrh na obnovu Lisabonské strategie, která přešla v platnost 1. prosince 2009, a jejímž důležitým prostředníkem je právě odvětví cestovního ruchu. Evropská unie se touto strategií snaží, aby měla konkurenceschopnou a dynamickou ekonomiku a aby byla schopná do budoucna udržet svůj rozvoj.¹⁴

3.5 „Obnovená politika EU v oblasti turismu : Vstříc silnějšímu partnerství pro evropský turismus a lepší komunikaci“

Dalším významným dokumentem je **„Obnovená politika Evropské unie v oblasti turismu“**. Cílem obnovené politiky je zajistit dobré podmínky pro rozvoj cestovního ruchu, zároveň ale neopomenout ani ty turistické oblasti, které nejsou příliš přemýšleně vyvíjeny. Snahou Evropské unie je zvýšení konkurenceschopnosti odvětví cestovního ruchu a přispět k rozvoji se aktuálně potřebovaných turistů, aby tak byla schopná vzdorovat silné konkurenci nově vyvíjených turistických destinací po celém světě, jichž stále přibývá. V rámci této politiky je navržen dokument

¹⁴ *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010 [cit. 2010-04-02]. Lisabonská strategie. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_cs.htm>.

„Obnovená politika v oblasti turismu: Vstřícný přístup k silnějšímu partnerství pro evropský turismus a lepší komunikaci“, v němž jsou shrnuty všechny cíle této politiky.¹⁵

3.6 Agenda 21 pro průmysl cestovního ruchu

Agenda 21 je významný dokument, přijatý během konference Spojených národů o životním prostředí a rozvoji 14. června 1992 v Rio de Janieru. Dokument obsahuje několik set stran, na nichž jsou podrobně rozpracovány globální problémy, strategie a kroky, které jsou nutnou podmínkou řešení těchto problémů.

Jednou z aplikací Agendy 21 je Agenda 21 pro průmysl cestovního ruchu. Turismus má nepostradatelný význam v hospodářství, proto je potřeba, aby se i toto ekonomické odvětví podílelo na programech snažících se o udržitelný rozvoj Země. Nicméně, pro ekonomickou prosperitu cestovního ruchu je potřeba, aby navštěvované oblasti byly pro turisty atraktivní. Destinace umožňující plavání v čistém moři, procházku po lesních stezkách, které nejsou „zdebné“ odpadky, nebo prohlídky po udržovaných památkách, jistě atraktivní jsou. Stejně tak turistické oblasti poskytující dobré sociální zázemí jak pro své zákazníky, tak i pro své zaměstnance, budou častěji navštěvovány. Určitě každý, kdo je na dovolené spokojený, serádně na stejném místě vrátí znovu, takže kteří dokončí navštívená místa pravidelně každý rok - až toho právě průmysl cestovního ruchu vychází. Snaží se o to, aby jeho destinace byly pro lidi atraktivní a zajímavé, aby splňovaly jejich požadavky, díky nimž se rádi na určitá místa znovu vrátí a zajistí tak jejich ekonomickou prosperitu.

Chceme-li zajistit trvale udržitelný rozvoj naší planety, měli bychom do programu snažících se o jeho zajištění, zahrnout všechny odvětví, která se významně podílí na ekonomice a chodu Země. Cestovní ruch takové odvětví je a proto Agenda 21 aplikovalasvé cíle i na průmysl turismu.

¹⁵Tittelbachová 2007, s. 17.

3.7 Zelená kniha, „Role unie v oblasti cestovního ruchu“

Základem současných aktivit Evropské unie v oblasti cestovního ruchu se stala **zelená kniha** „**Role Unie v oblasti cestovního ruchu**“. Zelená kniha je dokument vydaný Evropskou komisí 30. dubna 1995. Dokumentem byly vytyčeny tři hlavní cíle. Prvním cílem bylo vyvolání diskuze o tom, jakým způsobem by se mělo Společenství podílet na cestovním ruchu. Dalším cílem dokumentu bylo provést více průzkumů, aby se zjistilo, jak velký přínos v turismu mají politiky prováděné Společenstvím, a zároveň ukázat možnosti rozvoje v této oblasti a způsoby, které by vedly k zapojení Evropské unie do oblasti cestovního ruchu.¹⁶ Tento dokument pak dále rozpracovává jednotlivé cíle a možnosti, kterými by mohly být cíle dosaženy. Součástí dokumentu jsou i trendy cestovního ruchu v Evropské unii v roce 1994 a analýza turismu v letech 1993 a 1994. Závěrem zelené knihy jsou určitými státy shrnuty hlavní body důležité pro řízení politiky cestovního ruchu na národní úrovni.

4 Finanční nástroj pro podporu a rozvoj turismu v EU

V Evropské unii nalezneme mnoho nástrojů financujících programy a strategie ve všech odvětvích, které jsou důležité pro hospodářství, životní prostředí a udržitelný rozvoj celé Evropské unie. Následující podkapitoly jsou věnovány právě těmto finančním nástrojům, jejichž podpora je směřována do cestovního ruchu.

Evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti (zkráceně HSS), neboli kohezní politika je politika Evropské unie snažící se o rovnoměrný hospodářský a sociální rozvoj všech členských států. Na jedné straně cílem této politiky je snížení rozdílů mezi bohatšími a chudšími zeměmi, které jsou členy Evropské unie, a na druhé straně se snaží o udržitelný růst konkurenční schopnosti jako celku.

¹⁶ Evropská komise: *Commission Green Paper: The role of the Union in the field of tourism*. Brusel, 30. dubna 1994.

Kandidátské státy čerpají finanční podporu ze zdrojů Evropské unie. Povstup do unie se tyto možnosti ještě rozšiřují například o strukturální fondy. Hlavním programům, jejichž prostřednictvím se získávají dotace a příspěvky využitelné v cestovním ruchu, patří **programy Phare, SAPARD a částečně ISPA**. Většina financí je poskytována v rámci **programů regionálního rozvoje**. Velká část těchto prostředků je však věnována na projekty týkající se pouze podpory turismu a rozvoje cestovního ruchu v regionu.

Pro podporu rozvoje cestovního ruchu jsou důležité hlavně strukturální fondy (Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond)

Oblasti intervence, které mají zásadní vliv na rozvoj cestovního ruchu jsou tyto:

- hmotné investice – informační systémy, stravování, ubytování turistů;
- nehmotné investice – rozvoj poskytování turistických služeb, kulturní aktivity
- odborné školení;
- podpora aktivit cestovního ruchu v rámci podpory adaptace a rozvoje venkovských oblastí.

Nejdůležitější iniciativou regionální politiky Evropské unie týkající se vyjmenovaných aktivit je **program INTERREG**. Tento program je přímo zaměřen na příhraniční oblasti (euroregiony), kde se Evropská unie snaží podporovat vznik nových ekonomických aktivit a pracovních příležitostí. Euroregiony pracují na principu dobrovolnosti. Jejich výhodou je, že se sta obcemi obou stranách mohou řešit své problémy společně.

Na území států Evropské unie vznikaly první projekty příhraniční spolupráce počátkem 90. let. Paralelně začaly fungovat regionální rozvojové agentury, které působí jako nástroj regionální politiky státu a krajů, zejména pokud jde o efektivní spolupráci ve veřejném sektoru podnikatelskými subjekty v daném území. Podílí se rovněž na výstavbě a provozu regionálních informačních systémů. Mezi hlavní aktivity euroregionů patří například příprava návrhu projektů, konzultační poradenství, spolupráce s regionálním výborem pro výběr projektů daného programu, spoluúčast na realizaci celostátních programů, spoluúčast na realizaci mezinárodních podpůrných programů a vlastní poradenská činnost.

Nejvíce využívaným programem pro příhraniční spolupráce je:

- **program Phare CBC**, který je základem pro iniciativy **ISPA a SAPARD**;
- **program Phare CREDO**.

Program Phare CBC byl zahájen v roce 1994 k podpoře činnosti v p řeshraniční spolupráci v regionech zemí střední a východní Evropy, které sousedí s Evropskou unií. Mezi hlavní cíle programu patří zlepšení životního prostředí, rozvoj vodního hospodářství a dopravy, přičemž je kladen důraz na strategický přístup a víceletost.

Vymezení programu Phare CBC je dáno Směrnicí Evropské Komise č. 1628/94, ve které jsou uvedeny tyto nejdůležitější body:

- podporovány mohou být pouze akce v pohraničním regionu, který vymezí dotyčná země podohoděs Evropskou Komisí;
- program musí být harmonizován s programem INTERREG, který řeší podporu při hraničních oblastí v rámci Evropské unie;
- projekty musí mít pozitivní dopad na území sousedního státu a usnadňovat spolupráci při hraničních regionů;
- příspěvek je poskytován zpravidla ve formě dotace a je vyžadována spoluúčast stran příslušného státu na financování;
- k realizaci programu je nutno ustanovit orgány sousední země Společný programový a monitorovací výbor, který bude posuzovat soulad programu Phare CBC s programem INTERREG pro dané období.

Program Phare CREDO byl zahájen v roce 1997, kdy bylo v České republice dokončeno vytváření základních organizačních struktur. Program je určen pro mezinárodní projekty mezi pohraničními regiony dvanácti zemí střední a východní Evropy. V České republice se program Phare CREDO týká pohraničních regionů při státních hranicích s Polskem a Slovenskem. V rámci programu Phare CREDO lze předkládat tzv. měkké nebo tvrdé projekty zaměřené jednak na financování výměny informací, znalostí, odborného poradenství a jednak na takové oblasti jako je monitorování stavu životního prostředí, realizace cyklistických stezek atd. Veškeré tyto projekty musí jasně prokázat potřebu hraniční spolupráci.

Program ISPA sice nemá přímou souvislost s rozvojem cestovního ruchu, ale jelikož je zaměřen na zlepšení standardu dopravní infrastruktury a životního prostředí, má významný vliv na oblast cestovního ruchu velkým.

Program SAPARD je určený pro všechny kandidátské státy do okamžiku, kdy vstoupí do Evropské unie. Cílem programu je dosáhnout řešení specifických problémů zemědělství a venkova. Tento program měl být jasně definovaný záměr – připravit kandidátské země na využívání strukturálních fondů Evropské unie.

V České republice za tento program odpovídalo Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo promístního rozvoje.

Pro rozvoj cestovního ruchu byla důležitá priorita, která se týká hlavně těchto opatření:

- obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury;
- rozvoj a diverzifikace hospodářských činností, které zajišťují rozmanitost alternativních příjmů
- metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny.

Podpora poskytnutá prostřednictvím tohoto programu měla dlouhodobě směřovat především k rozvoji malého a středního podnikání, rozvoji infrastruktury, zvýšení počtu pracovních míst a zajištění plnohodnotného života na venkově. To vše je pro rozvoj cestovního ruchu v těchto oblastech velmi důležité.

Podpora v rámci programu SAPARD je velmi dobře využitelná pro rozvoj cestovního ruchu prostřednictvím venkovských mikroregionů a sdružení obcí.

- **strukturální fondy Evropské unie** jsou hlavním nástrojem Evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS); tyto fondy jsou dva:
 - **Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)** v rámci cíle „konvergence“ směřuje finanční podporu na rozvoj udržitelného rozvoje cestovního ruchu, obnovy přírodních a kulturních památek a zlepšení nabídky služeb¹⁷,
 - **Evropský sociální fond (ESF)** směřuje svou podporu na zlepšení sociálního prostředí, snaží se tak o poskytnutí kvalitních zaměstnanců, kteří mohou lépe uspokojit potřeby návštěvníků; zároveň se také fond snaží o to, aby bylo se zaměstnanci dobře zacházeno a nebyli jak diskriminováni¹⁸,
- **Fond soudržnosti (Kohezní fond)** vznikl v roce 1993 na základně Maastrichtské smlouvy, finance fondu podporují odvětví cestovního ruchu sekundárně, protože financuje zvláště projekty týkající se dopravní infrastruktury, zároveň ale i

¹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1080/2006 ze dne 5. července 2006: *o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. Úřední věstník Evropské unie*. 31.7.2006, článek 3-4.

¹⁸ *Evropský sociální fond* [online]. 1995-2009 [cit. 2010-03-2]. Co je ESF. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/employment_social/esf/index_cs.htm>.

ochrany životního prostředí; jeho pomocí se měly dostat územím, nikoli do jednotlivých regionů¹⁹,

- **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)** financuje programy podporující rozvoj venkova (zlepšení životního prostředí, krajiny a kvality života na venkově)²⁰; venkov s kvalitní infrastrukturou, životním prostředím a kvalitními službami se stane atraktivnějším a navštěvovanějším, což bude mít přínos pro cestovní ruch.

Programy komplexního rozvoje destinací

Evropská unie pokládá za hlavní prostředek na udržení svého postavení a konkurenční schopnosti ekonomiky na mezinárodní úrovni investování. Z tohoto důvodu byl vytvořen soubor programů zajišťujících lepší vzdělání v různých odvětvích, jež čerpají finance ze strukturálních fondů. Jedná se například o vzdělávací programy pro malé a střední podnikání, pro rozvoj kultury apod.²¹ Nás zajímají hlavně programy týkající se oblasti cestovního ruchu. Jedním z nich je tzv. Tourism Learning Areas (TLA). Tyto programy navazují na „Obnovu politiku Evropské unie v oblasti turismu“.

Tourism Learning Areas (TLA)

V současné době politiky, programy a strategie Evropské unie stále více věnují pozornost průmyslovému odvětví cestovního ruchu, které je velice prosperujícím odvětvím. Turismus se stává čím dál větší součástí ekonomik jednotlivých států a zvyšuje se jeho podíl na HDP a zaměstnanosti. Je tedy snahou Evropské unie udržet rozvoj tohoto odvětví. Uvědomuje si také nutnost dobré kvality vzdělání v turismu, aby mohl udržet svoji konkurenční schopnost, a proto vytváří programy podporující právě vzdělání v cestovním ruchu - a TLA je právě jedním z těchto programů.

¹⁹ *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace*. Praha: Nadace pro rozvoj občanské společnosti, 2003. Strukturální fondy v ČR 2004-2006, s. 64.

²⁰ *Euroskop.cz* [online]. 2005 [cit. 2010-03-2]. Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD). Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz>>.

²¹ Tittelbachová 2007, s. 17.

Výraz „Learning Areas“ byl vytvořen z dvou pojmů: Learning Community a Learning Region. Pojmem Learning Community rozumíme město nebo region, které poskytuje místo pro vzdělávání. Learning Region pak poskytuje lidské, fyzické a finanční prostředky zajištění vzdělávání.

Evropská komise prostřednictvím TLA pomáhá nejen osobám, jež rozhodují o problémech týkajících se cestovního ruchu, osobám pracujících v turistických destinacích, ale i jednotlivým turistům a osobám žijících v turistických oblastech. Vzdělávání je poskytováno pomocí vzdělávacích center a trenérů, kteří využívají své znalosti a zkušenosti. V destinacích by mělo být dostupné základní znalosti, jež se týkají písemné komunikace, informačních technologií, jazykových znalostí, rozpoznání a následné řešení problémů nebo formování mezilidských vztahů. Mezi další znalosti patří management, financnictví, účetnictví apod. Ve vzdělávání v oblasti turismu by ani neměla chybět možnost praxe, aby budoucí zaměstnanci byli připraveni čelit případným problémům. Příkladem už uskutečněných programů TLA může být region Algarve v Portugalsku, rozvoj agroturistiky v Nizozemí nebo lázeňský cestovní ruch v Maďarsku.²²

Cílem TLA je poskytnout vzdělávání v oblasti turismu, aby turistické destinace udržely svůj rozvoj a konkurenceschopnost. Na každou jednotlivou turistickou oblast jsou kladeny trochu jiné požadavky, proto potřebuje i specializaci v různých službách, které poskytuje. Zároveň ale existují základní znalosti, uvedené výše, jimiž by měla disponovat každá destinace, aby se mohla přizpůsobovat měnícím se trendům a požadavkům kladeným turisty. Důsledkem zajištění rozvoje a konkurenceschopnosti cestovního ruchu v dané oblasti/regionu je i zlepšení úrovně života obyvatel v ní/němžijících.

²²Tittelbachová 2009, s. 3.

5 Obnovená politika EU v oblasti turismu

Promožnostilepším ěnydobrépraxep řívšestrannémvyžívánípotenciálu turismu a všech možných synergických efekt ů Komise navrhla obnovení evropské politiky turismu a p řipravila dokument **Obnovená politika EU v oblasti turismu: Vstříc siln ějšímu partnerství pro evropský turismus a lepší kom unikaci.** Hlavními cíli této politiky je zlepšit kompetence v oblasti evropského turistického průmyslu a vytvo řitvícelepšíchpracovníchp řležitostíprost řednictvímužitelného rozvojeturismuvEvrop ěivesv ětě.

5.1 Východiska

Vymezení oblastí, nakterébudesoust ředěnapozornostKomise, jepodloženo jak analýzou základních ukazatel ů současného turismu, tak rozvojovými trendy a prognózami dalšího vývoje.

Ve vztahu k definovaným cíl ům Obnovené lisabonské strategie je nejvýznamnějším ukazatelem míra vytvá ření pracovních p řležitostí v turismu, která je nadpr ůměrná a jen v odv ětví hotel ů a restaurací v posledních letech tém ěř vždy přesahovala míra ro čního r ůstu celkový r ůst zaměstnanost Spole čenství. Turismus vytváří celou řadu pracovních míst pro ženy, mladé lidi a osoby nižší kvalifikací, a to i na částečný úvazek, spružnýmipracovnímipodmínkami. Zdalších ukazatel ů jetopakp řizpůsobivostodv ětvíturismuvreakcinaspole čensko hospodářské zm ěny spole čnosti, kdy pro sv ůj r ůst využívá p ředevším vývoj v dopravě, demografické zm ěny a r ůst dalších odv ětví, jejichž služby spoluvytvá řejí průmyslové odv ětví turismu.

Výzvou pro sm ěr dalšího rozvoje evropského turismu je vedoucí sv ětová pozice Evropy díky r ůznorodé, komplexní a vysoce kvalitní nabídce v oblasti turismu. Evropské regiony, resp. velká většina z nich, již využívají nebo plánují využít turismus pro místní rozvoj, udržení pracovních p řležitostí, a to i v oblastech, kde dochází k průmyslovému i venkovskému úpadku neboli k změnám ve funkcím ěst. K posílení vnímání turismu jako možného akcelérátor a místního a regionálního rozvoje p řispělo zvýšením úrovně rozší ření Evropské unie, kdy na jedné stran ě byla

zpřístupněna nová území s širokým turistickým potenciálem využitelným pro posílení evropského turismu. Na straně druhé však toto rozšíření vyvolává nutnost větší koordinace činností sdružených územních a držitelů rozvoje.

Turismus proto může rozhodující mírou pomoci při naplňování obnovy lisabonské strategie za předpokladu vytvoření partnerství všech zúčastněných stran na úrovni Evropské unie, stejně jako na úrovni národní, regionální a místní.

Je však nutné reagovat včas, koncepčně a systematicky na změny ve vývoji společností, aby byl turistický průmysl připraven reagovat na změny poptávky po jeho službách.

5.2 Trendy

Nejvýznamnější trendy, které budou významně ovlivňovat poptávku po službách evropského turistického průmyslu:

1. demografické změny

V Evropě i nadále poroste počet osob starších 65 let; starší generace – skupina senioři bude zdravější a bude mít větší kupní sílu než předchozí generace, bude se více věnovat cestování (především osob starších padesátilet).

2. změny v poptávce

Očekává se nárůst veřejné poptávky v oblasti zdravotního turismu, kulturního a přírodního dědictví, profesního a intenzivního turismu.

3. konkurence

Evropa bude muset čelit silným konkurenčním tlakům nových destinací v rámci globalizačních procesů.

4. udržitelný rozvoj

Rozmanitost nabídky evropských destinací a udržení jejich konkurenční schopnosti na mezinárodním trhu je závislá na hospodářské, sociální a ekologické udržitelnosti.

Udržitelný rozvoj turismu je jedním ze základních nástrojů pro vytváření kvalitních životních podmínek obyvatel evropských regionů.

5. kvalita a pružnost pracovních sil

Možnost využití pracovních sil pro rozvoj turismu je podmíněna zajištěním jistoty pracovních míst a systémem zvyšování kvalifikace.

6. nutnost dialogu a kooperace evropských regionů

Turismus napomáhá při utváření kontaktů a navázání spolupráce ve všech oblastech společensko-hospodářského života regionů.

Členské země budou muset v následujících letech věnovat zvýšenou pozornost rozvoji turismu při vědomí celé šíře jeho specifika, vysoce průřezovému charakteru a dosud málo konceptuálního rozvoji.

Obnovená evropská politika turismu má svoje těžiště v novém pojetí, založeném na definování jasných a realistických cílů s vazbou na rozhodovací pravomoci všech rozhodujících subjektů v oblasti turismu, jakož i místního obyvatelstva. Při realizaci evropské politiky turismu by se mělo co nejlépe využívat všech dostupných zdrojů v systému všech možných typů spolupráce. Základním principem je pak spoluvytváření přidávané hodnoty spolu v součinnosti s opatřeními hospodářské a regionální politiky, kdy evropská politika turismu je doplňkem politikám vykonávaným členskými státy.

5.3 Cíle a nástroje Obnovené politiky EU v oblasti turismu

Po vyhodnocení dosud získaných zkušeností z procesu výměny názorů s širokou škálou zúčastněných stran Komise definovala nejvhodnější nástroje pro provádění obnovené politiky turismu:

- koordinace činnosti vnitrostátních orgánů;
- spolupráce mezi ústředními a místními úřady;
- stanovení specifických podpůrných činností.

Zároveň byly definovány hlavní oblasti, na které se obnovená politika turismu bude soustředit.

- 1. Zlepšení právní úpravy**
- 2. Koordinace politik**
- 3. Podpora udržitelnosti turismu**
- 4. Podpora pochopení úlohy evropského turismu v hospodářství a propagace Evropy jako turistického cíle** ²³

²³Tittelbachová 2007

6 Za čleňování cestovního ruchu do politických koncepcí a příkladu ČR

Většina politik a konceptů Evropské unie se propojují a navzájem ovlivňují. Již z předchozích kapitol je zřejmé, že cestovní ruch je významným a nezanedbatelným odvětvím hospodářství Evropské unie, proto je začleňován do mnoha politik a je jim zásadně ovlivňován.

6.1 Sbližování legislativy ČR a EU

Za sbližování legislativy České republiky s legislativou Evropské unie v oblasti cestovního ruchu odpovídá z hlediska kompetencí Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Základní dokumenty Evropské unie, které byly podkladem a ze kterých se vycházel při právní regulaci oblasti cestovního ruchu v České republice jsou:

- Směrnice Rady 90/314/EHS, o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy,
- Rozhodnutí Rady 86/664/EHS, zakládající postupy konzultací a spolupráce v oblasti cestovního ruchu,
- Doporučení Rady 86/665/EHS, o jednotných informacích vestávaných hotelích,
- Rezoluce Rady 86/C340/01, o lepším sezónním a geografickém rozložení cestovního ruchu,
- Směrnice Rady 82/471/EHS, o opatřeních k účinnému uplatňování svobodného podnikání a svobodného poskytování služeb, pokud jde o samostatně výdělečné činnosti osob v určitých službách souvisejících s dopravními a cestovními kancelářemi a s skladováním a skladováním hospodářství,
- Další významnou směrnicí je obecná Směrnice 199/42/EC, která se týká především činnosti průvodců a generálního systému kuznávání odborného vzdělání mezi členskými státy EU.

Implementace Směrnice Rady 90/314/EHS, která představuje zásadní opatření pro ochranu spotřebitele v oblasti cestovního ruchu a stanovuje zároveň povinnost států zabezpečit spotřebitelů garancí insolventnosti či úpadku cestovní kanceláře, vyústila v přijetí zákona č. 159/99 Sb., který je v současné době jediným zákonem týkajícím se výlučně problematiky cestovního ruchu.

V roce 2007 probíhal veřejný diskusní návrh zákona o podpoře trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu na území obcí, který se stal další částí komplexního zákona o cestovním ruchu.

Společným přiblížením k Evropské unii si veřejná správa i podnikatelé v cestovním ruchu v České republice stále více uvědomovaly význam a potenciál této oblasti. Tak vznikaly různé programy a organizace za účelem podpory, monitorování a plánování v oblasti cestovního ruchu, jako například:

- Státní program podpory cestovního ruchu,
- Sektorový operační program cestovního ruchu,
- Koncept státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2002–2007.

Nejaktuálnější koncepcí státní politiky České republiky pro cestovní ruch je **Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013**. Tato Koncepce navazuje na Koncepci státní politiky cestovního ruchu na období 2002–2007, která byla zkrácená. Na základě usnesení vlády č. 19 z dne 9. ledna 2002 bylo každoročně předkládáno do vlády České republiky hodnocení stavu plnění koncepce, aktualizované dne 5. 1. 2005 usnesením vlády jako **“Postup realizace a aktualizace Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice do roku 2006“**.

Byl zaveden také **satelitní účet cestovního ruchu**, který v rámci Evropské unie funguje již delší dobu. Pomocí tohoto účtu je možno určit takové ekonomické přínosy cestovního ruchu, jejichž měřitelnost je komplikovaná.

Závěrem, jenutno dodat, že působení Evropské unie na cestovní ruch v České republice je velmi významné a to ve všech směrech. I když mnoho změn souvisejících se vstupem České republiky do Evropské unie již proběhlo, stále jsou některé ještě v procesu přípravy. Celkově je strategie Evropské unie směřována spíše do příhraničních regionů, což se samozřejmě projevuje na podpoře regionů v ČR. Pod tlakem Evropské unie však postupně dochází k pozitivním změnám jak v oblasti legislativy tak v oblasti monitorování a strategického přístupu k rozvoji cestovního ruchu na našem území.

6.2 Hodnocení strategických cílů koncepce rozvoje cestovního ruchu ČR

V Koncepci státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007–2013 jsou stanoveny základní strategické cíle politiky pro odvětví cestovního ruchu. Tyto cíle jsou:

- posílení postavení cestovního ruchu v národním hospodářství,
- růst konkurenční schopnosti cestovního ruchu v evropském prostoru,
- růst objemu pobytového cestovního ruchu,
- zachování kvality přírodního prostředí a složek životního prostředí.

Při sledování strategických cílů koncepce lze konstatovat, že česká koncepce vychází z uvědomění skutečnosti, že rozvoj cestovního ruchu musí být udržitelný a je třeba neopomíjet problematiku životního prostředí a vlivu negativních dopadů cestovního ruchu na přírodu, a proto je jedním z jejích strategických cílů - zachování kvality přírodního prostředí a složek životního prostředí. Výše zmíněné platí dvojnásobně v případě rozšiřování nabídky cestovního ruchu do venkovských a jiných, přírodně atraktivních oblastí. Při celkovém zohlednění lze vyvodit závěr, že cíle České republiky se projevují čteněji v mikroekonomickém dopadu, zohledňují daleko více regionální rozvoj a neopomíjejí rozvoj malého a středního podnikání. Zejména právě zmiňovaný rozvoj malého a středního podnikání je důležitým prvkem, s dopadem na celé odvětví cestovního ruchu, neboť cestovní ruch jsou služby primárně poskytovány těmito subjekty. Z koncepce České republiky je evidentní vliv mezinárodních organizací cestovního ruchu a Evropské unie, jejich metodiky a strategie, stejně jako snaha o soulad s nimi. Z toho vyplývá, že koncepcí České republiky je odrazem dlouhodobých aktivit.

7 Vybrané ukazatele cestovního ruchu

7.1 Základní indikátory turismu podle „Mezinárodní pracovní skupiny“

Základní indikátory turismu vyčlenila „Mezinárodní pracovní skupina“ v roce 1992. Je jich 10 a považují se za indikátory udržitelného cestovního ruchu v roce 1992²⁴. Tyto ukazatele je možno aplikovat univerzálně na jakékoli destinace a přizpůsobit je podle specifik dané turistické oblasti.

1. indikátor-ochrana daného území

Jedná se o ukazatel, který nám zobrazuje do jaké kategorie chráněných území patří daná oblast. K vymezení chráněných území můžeme využít kategorie ochrany určené „Světovým svazem ochrany přírody“ (IUCN).

2. indikátor–stres

Indikátorem číslo dva rozumíme tzv. stres. Pod tímto ukazatelem se skrývá počet návštěvníků cestujících do dané oblasti. Při vyhodnocování cestovního ruchu podle stresu se pak zaměřuje na určitý časový úsek, na měsíc, sezónu nebo celý rok.

3. indikátor–intenzita využívání

Třetím ukazatelem je intenzita využívání. Intenzitou využívání se rozumí počet osob pobývajících na hektaru během hlavní sezóny. Můžeme tak vyhodnotit například počet turistů pobývajících na pláži, v autokempu nebo počet návštěvníků v určitém hotelu.

4. indikátor–sociální dopad na destinaci

Dalším indikátorem, kterým můžeme hodnotit cestovní ruch, je sociální dopad na destinaci. Tento indikátor nám zobrazuje poměr počtu návštěvníků a místních obyvatel, kteří žijí v dané turistické oblasti trvale.

5. indikátor–kontrola rozvoje

²⁴Konkrétní informace použity z World Tourism Organization (UNWTO) z roku 1998

Pátý ukazatel, kontrola rozvoje, představuje široký pojem. Jeho prostřednictvím můžeme hodnotit rozvoj určité destinace, intenzitu jeho návštěvnosti nebo ochranu životního prostředí v dané turistické oblasti.

6. indikátor – odpadové hospodářství

Odpadové hospodářství, které je jedním z dalších ukazatelů, zaznamenává počet a intenzitu používání hygienických zařízení v destinaci nebo množství odpadu, s čímž souvisí jeho podíl recyklovaného odpadu.

7. indikátor – proces plánování

Sedmým z uvedených ukazatelů udržitelného rozvoje turismu je proces plánování. Tímto ukazatelem zjistíme, zda má určitá destinace vytvořený strategický plán pro svůj rozvoj.

8. indikátor kritické ekosystémy

Následujícím indikátorem jsou tzv. kritické ekosystémy, jež nám udávají počet vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů.

9. indikátor – spokojenost spotřebitelů

Cestovní ruch můžeme sledovat i podle spokojenosti spotřebitelů, která se nejčastěji zjistí šetřením pomocí dotazníků.

10. indikátor – spokojenost místních obyvatel

Posledním, desátým, ukazatelem je spokojenost místních obyvatel, která je obdobou předchozího indikátoru.²⁵

Výše uvedené indikátory cestovního ruchu mají již konkrétnější význam, ale lze je aplikovat na jakékoli destinace. Je-li potřeba blíže specifikovat určitou turistickou oblast, je možnost upravit (upřesnit) ukazatel, jímž oblast hodnotíme, abychom mohli poukázat na specifika naměřená v vybrané oblasti.

7.2 Vybrané indikátory cestovního ruchu podle statistického zjišťování

Jednou z hlavních nástrojů potřebných k lepšímu porozumění cestovního ruchu je statistika. Nová statistická směrnice by měla vstoupit v platnost v letošním roce. Z dalších nástrojů je využíván TSA (Satelitní účet cestovního ruchu, analýza

²⁵Pásková 2008, s. 151-153.

ukazatelů cestovního ruchu), jehož prostřednictvím je umožněno srovnání jednotlivých členských států Evropské unie v odvětví cestovního ruchu.

Dosud se ve většině zemí (a také v České republice) popis cestovního ruchu soustřeďuje například na příjezdy a jejich charakteristiky (státní příslušnost, počet přenocování, na podmínky, za jakých cestovali a pobývali v destinaci, na účel návštěvy atd.). Samozřejmě statistická služba sleduje různé ukazatele související s cestovním ruchem. Například, SEKCE I - UBYTOVÁNÍ, STRAVOVÁNÍ A POKRYTÍ POTŘEBY - ubytování, jako samostatně definované odvětví (NACE 55), dále stravování a pohostinství (NACE 56), činnosti cestovních agentur, kancelářská a jiné rezervační a související činnosti (NACE 79); další je samostatná sekce R - KULTURNÍ, ZÁBAVNÍ A REKREAČNÍ ČINNOSTI - konkrétně Tvůrčí, umělecké a zábavní činnosti (NACE 90), Činnosti knihoven, archivů, muzeí a jiných kulturních zařízení (NACE 91) a Sportovní, zábavní a rekreační činnosti (NACE 93). Ukazatele dopravy jsou samostatnou sekcí H - DOPRAVA A SKLADOVÁNÍ (NACE 49-52). Údaje České národní banky, finanční ukazatele zahraničního cestovního ruchu (devizové příjmy, devizové výdaje) apod. jsou ukazatele dílčí, které postihují pouze některé stránky ekonomiky ovlivněné cestovním ruchem.

V současnosti nárok na komplexní informace o přínosech cestovního ruchu rostou, ekonomové a řídicí orgány zajímá, jaká je role cestovního ruchu v ekonomice, **ať už přináší, nebo nepřináší nebo prostřednictvím vyvolaných efektů**, při tvorbě přidané hodnoty, resp. hrubého domácího produktu, při vytváření pracovních míst, jaký vliv nebo dopady má cestovní ruch na zaměstnanost, podnikatelskou sféru, příjmy státu, regionů, obcí, na investiční činnost, infrastrukturu, dopravní cestu atd.

Zaměstnanost v cestovním ruchu je nezanedbatelným ukazatelem, jímž můžeme porovnávat jednotlivé státy v oblasti odvětví cestovního ruchu. Získávání potřebných dat bývá ale poněkud komplikované, hlavně proto, že turismus je výrazně sezónní ekonomická odvětví. Z tohoto důvodu jsou sledovány především pracovní místa nebo zaměstnanost na plný úvazek. Nejčastěji se zjišťování dat omezuje na počet zaměstnaných osob v konkrétních odvětvích cestovního ruchu.²⁶

Dalším indikátorem je vliv cestovního ruchu na hrubý domácí produkt (HDP) státu. Prostřednictvím tohoto ukazatele získáme představu o tom, jakým procentem

²⁶Statistika 2009, s. 405.

se podílejí na příjmy z cestovního ruchu na HDP jednotlivých států i celé Evropské unie.

Kromě výše uvedených indikátorů existují i nepeněžní ukazatele cestovního ruchu, pod nimiž je možno si představit počet návštěvníků, počet přenocování v ubytovacích zařízeních nebo počet ubytovacích zařízení.²⁷

8 Porovnání států EU podle vybraných ukazatelů cestovního ruchu

Každý jednotlivý stát Evropské unie je jinak rozvinutý a turismus hraje v jejich hospodářství různé role. My jsme si vybrali tři následující základní ukazatele, které sleduje Statistika cestovního ruchu států Evropské unie v oblasti turismu:

- zaměstnanost v tomto průmyslovém odvětví,
- vliv cestovního ruchu na hrubý domácí produkt (HDP) státu,
- ukazatel návštěvnosti,
- počet ubytovacích zařízení.

Všechny uvedené ukazatele, jsou do jisté míry „měřítkem“ úrovně rozvoje regionu v dané oblasti.

8.1 Zaměstnanost v cestovním ruchu

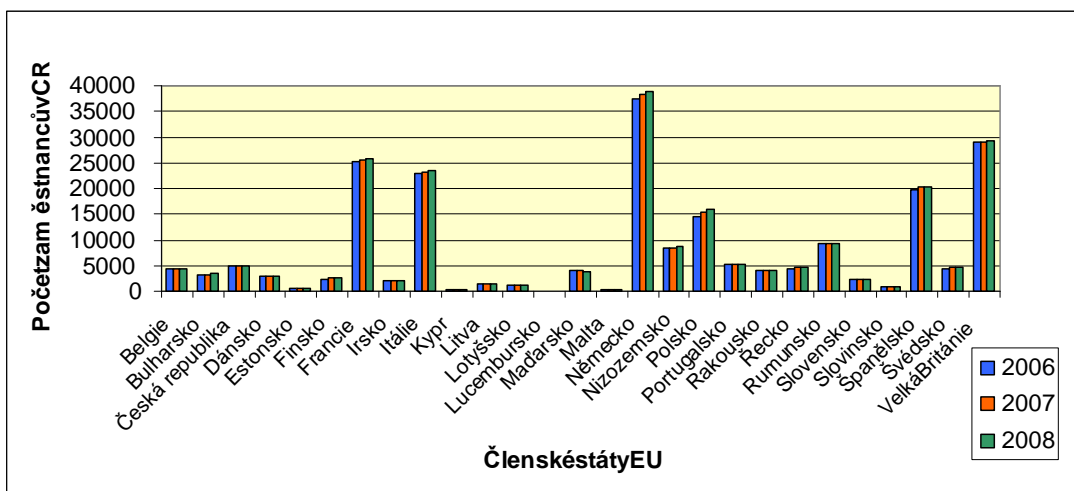
Zaměstnanost ve službách se v posledních letech zvyšuje, a to i v odvětví cestovního ruchu. Důkazem tohoto tvrzení jsou údaje na obrázku č. 1 uvedeného níže, z kterého můžeme vyčíst, že počet zaměstnanců pracujících v cestovním ruchu se v letech 2006 až 2008 mírně zvýšil ve všech státech, kromě Irsku, kde se počet pracujících v odvětví turismu mírně snížil. Obrázek č. 1 zobrazuje počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu. Na základě tohoto obrázku je možné

²⁷Statistika 2009, s. 406.

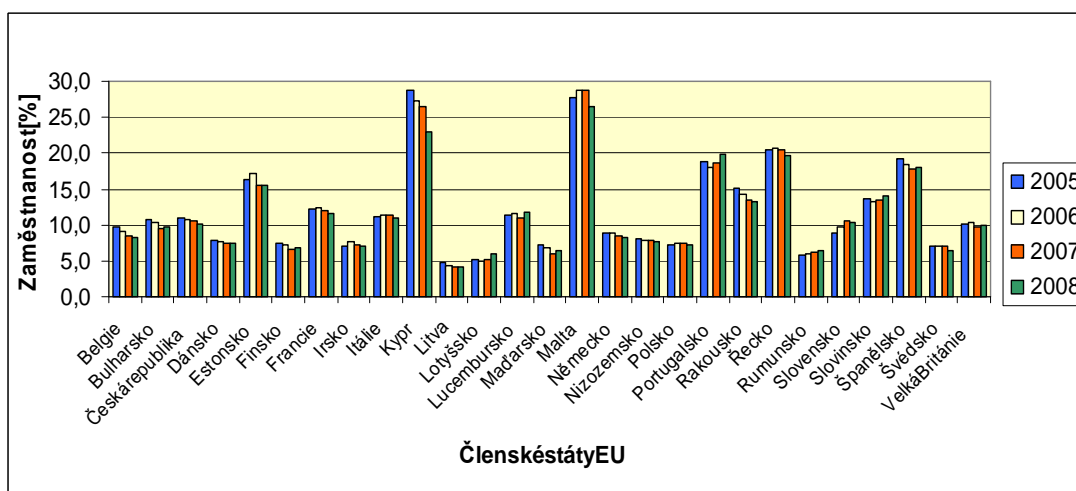
konstatovat, že mezi státy zaměstnaná v rámci více jak 20 tisíc osob v tomto odvětví patří Francie, Itálie, Německo a Velká Británie. Nejméně osob zaměstnaných v cestovním ruchu nalezneme v Estonsku, Slovinsku, na Kypru a Malte, kde počet zaměstnanců nepřesáhl hodnotu jednoho tisíce. Data pro Lucembursko nebyla dostupná. Z obrázku č. 1 již nelze dále porovnat zaměstnanost v cestovním ruchu. Pouhé údaje o počtu zaměstnanců by mohly být zavádějící, jelikož celková zaměstnanost se v jednotlivých státech liší a logicky se tak liší i podíl zaměstnaných v odvětví cestovního ruchu.

K porovnání jednotlivých členských států Evropské unie podle zaměstnanosti v turismu slouží níže uvedený obrázek č. 2. Data na obrázku jsou převzata ze Světové rady cestování a cestovního ruchu (WTTC). Tyto údaje ale nejsou příliš přesné a nacházejí se v nich chyby. Data jsou ale přesto využívána díky své snadné dostupnosti. V této bakalářské práci jsem je použila, jelikož data uvedená Evropským statistickým úřadem jsou pro mnoho členských států nedostupná a nezískal bych tak úplné srovnání těchto států.

Zaměstnanost v turismu v členských státech Evropské unie se v průběhu uvedených let neustále měnila (ať snížila nebo zvýšila) ve všech členských státech, ale nenastala žádná výrazná změna v zaměstnanosti, tedy hodnoty vyjadřující podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu se pohybují v přibližně stejných hodnotách. Toto tvrzení neplatí pro Kypr, jehož zaměstnanost v odvětví turismu byla 28,6 % v roce 2004, kdežto v roce 2008 dosahoval jen 23 %. Mezi státy s největší zaměstnaností v cestovním ruchu patří Kypr, Malta, Portugalsko, Řecko a Španělsko. Zaměstnanost v cestovním ruchu se v těchto státech pohybuje kolem 20 %. Mezi členské státy Evropské unie s nejnižší zaměstnaností v turismu se řadí Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Švédsko, kde se zaměstnanost pohybuje okolo 5 %.

Obr.1: Počet zaměstnanců CR v členských státech EU (2006–2008)
(Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2009)

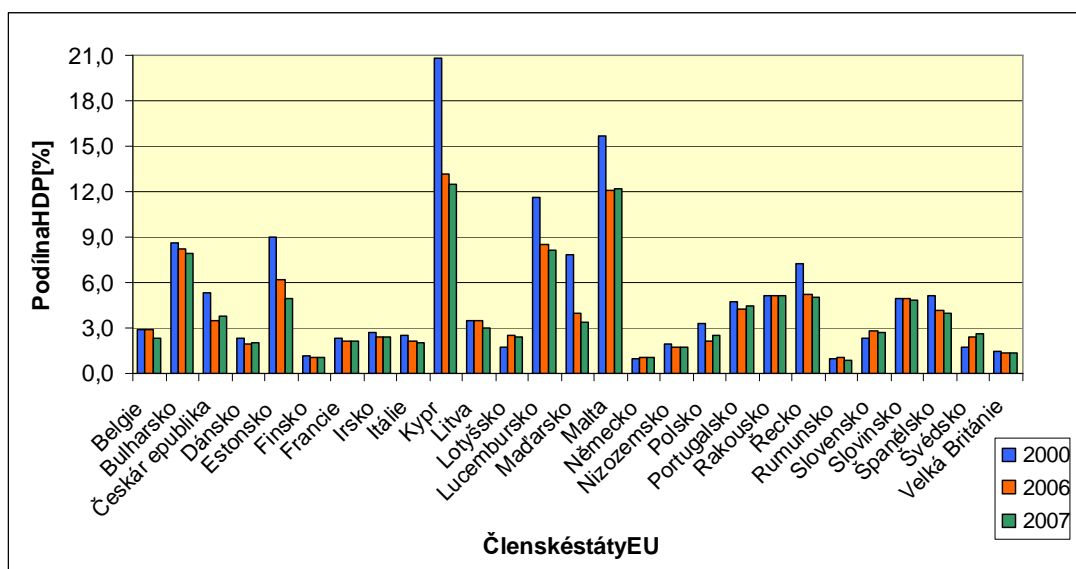
Obr.2: Zaměstnanost v cestovním ruchu v členských státech EU (2004–2008)
(Zdroj: vlastní zpracování podle WTTC 2007)

8.2 Vliv cestovního ruchu na HDP států

Role cestovního ruchu v ekonomice Evropské unie se v posledních letech zvětšila, do budoucna se ještě zvětší a je jí věnováno čím dál více pozornosti. Evropská unie si uvědomuje důležitost cestovního ruchu v hospodářství a snaží se proto o jeho udržitelný rozvoj a konkurenceschopnost, aby i nadále získávala značné příjmy z tohoto ekonomického odvětví. Z toho ovšem plyne, že cestovní ruch má vliv i na hrubý domácí produkt (HDP) nejen celé Evropské unie, ale i jednotlivých

členských států. Vliv na HDP je jedním z indikátorů cestovního ruchu, podle kterého se dá charakterizovat turismus v jednotlivých členských státech Evropské unie. Pro srovnání těchto států je níže uveden obrázek č. 3, který zobrazuje vliv cestovního ruchu na HPD v letech 2000, 2006 a 2007, konkrétně tedy jeho podíl z příjmů v tomto odvětví na HDP.

Zevšech 27 členských států Evropské unie má cestovní ruch největší vliv na HDP na Kypru a Maltě, kde se hodnota podílu z příjmů pohybuje kolem 12 %, na Kypru dokonce v roce 2000 nabývala 20,8 %. V ostatních členských státech je tento podíl značně nižší. Dle obrázku č. 3, můžeme říci, že nejmenší vliv na HDP má cestovní ruch ve Finsku, Německu a Rumunsku, v nichž podíl z příjmů nepřesahuje 1,1 %.

Obr.3: Vliv cestovního ruchu na HDP členských států EU v letech 2000, 2006 a 2007

(Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2008)

Jak již bylo několikrát uvedeno, cestovní ruch je významné a neustále se vyvíjející ekonomické odvětví. Soustředěnost kupní síly turistů tak rozvíjí další odvětví hospodářství, například potravinářský a spotřební průmysl. Neustále se zvyšující poptávka po rekreaci a cestování vyžaduje i kvalitu dopravních cest a prostředků, jimiž se cestovní ruch uskutečňuje. Proto cestovní ruch přímo ovlivňuje odvětví dopravního průmyslu a zvyšuje se snaha o zkvalitnění dopravní sítě a dopravních prostředků. Aby destinace mohly zajistit ubytování a služby pro nejvíce

návštěvníků, jejichž stále přibývá, rozšiřují své ubytovací zařízení, čímž umožňují více příležitostí pro odvětví stavebnictví. V posledních letech stoupá zaměstnanost v cestovním ruchu, zároveň se i zvyšuje kvalita pracovní síly, jelikož i turisti neustále zvyšují nároky na služby poskytované v rámci cestovního ruchu. Odvětví turismu tak umožňuje větší pracovní příležitosti a přispívá tak k rozvoji zaměstnanosti.²⁸

Význam turismu nezávisí pouze u konkrétních ekonomických odvětví. Cestovní ruch má i významný vliv na regionální rozvoj a napomáhá tak srovnat rozdíly mezi individuálními oblastmi. Regiony, které nemají příhodné podmínky pro rozvoj v primárním nebo sekundárním sektoru hospodářství, ale disponují vhodným přírodním nebo kulturním bohatstvím, mohou rozvoj své ekonomiky a prosperity státu zaměřit na odvětví cestovního ruchu.²⁹

Zvýše uvedených skutečností vyplývá, že průmyslové odvětví cestovního ruchu je velice významné a prosperující ekonomické odvětví. Můžeme říci, že jeho význam neustále stoupá, proto ho Evropská unie začleňuje do koncepcí, programů, strategií a cílů k dosažení udržitelného rozvoje. Opomeneme-li tedy hospodářský význam turismu, můžeme podotknout, že cestovní ruch má i velký vliv na politickou spolupráci v mezinárodním měřítku, sblížení kultur, nebo vyrovnávání rozdílů mezi chudšími a bohatšími zeměmi. Zvýše zmíněných faktů vyplývá důležitost cestovního ruchu v každém jednotlivém státě i Evropské unii jako celku nejen v hospodářství, ale i v politice a mezilidských vztazích.

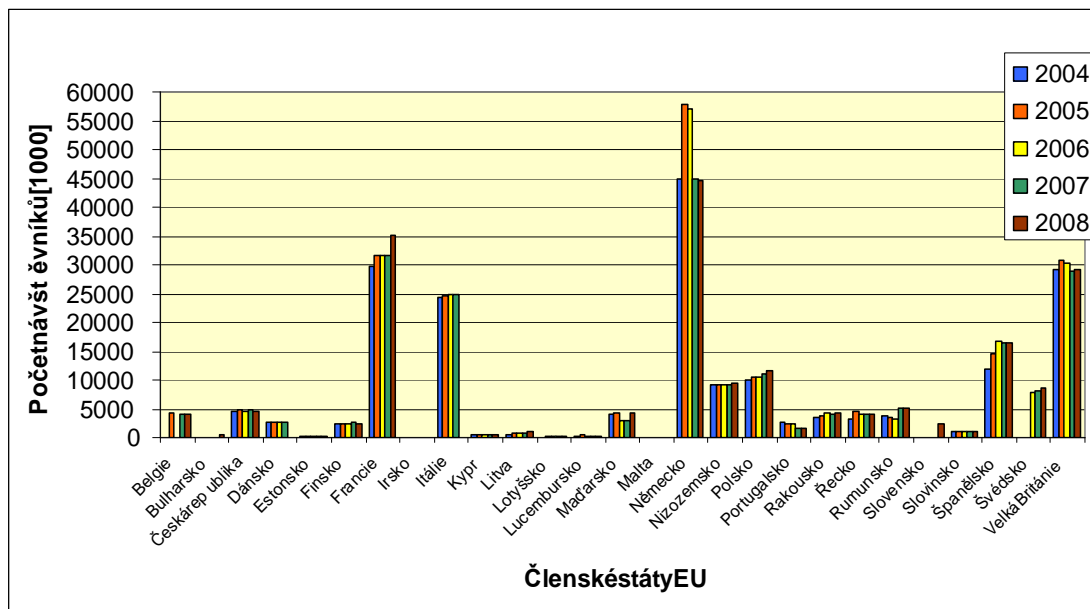
8.3 Návštěvnost

Indikátor návštěvnosti udává počet turistů, kteří v daném státě strávili den nebo noc/noci v hotelích a jiných ubytovacích zařízeních. V rámci tohoto ukazatele se dále rozlišuje, zda se jedná o tuzemské návštěvníky nebo o návštěvníky z cizích zemí. Návštěvnost se také často vyjadřuje počtem strávených nocí v různých ubytovacích zařízeních.

²⁸Mirvald 1994, s. 8-9.

²⁹Mirvald 1994, s. 9-10.

Ke srovnání jednotlivých členských států Evropské unie jsem využila data uveřejněná Evropským statistickým úřadem (Eurostatem). Státy Irsko a Malta nelze tímto ukazatelem porovnat, jelikož pro ně nebyla tato data dostupná.

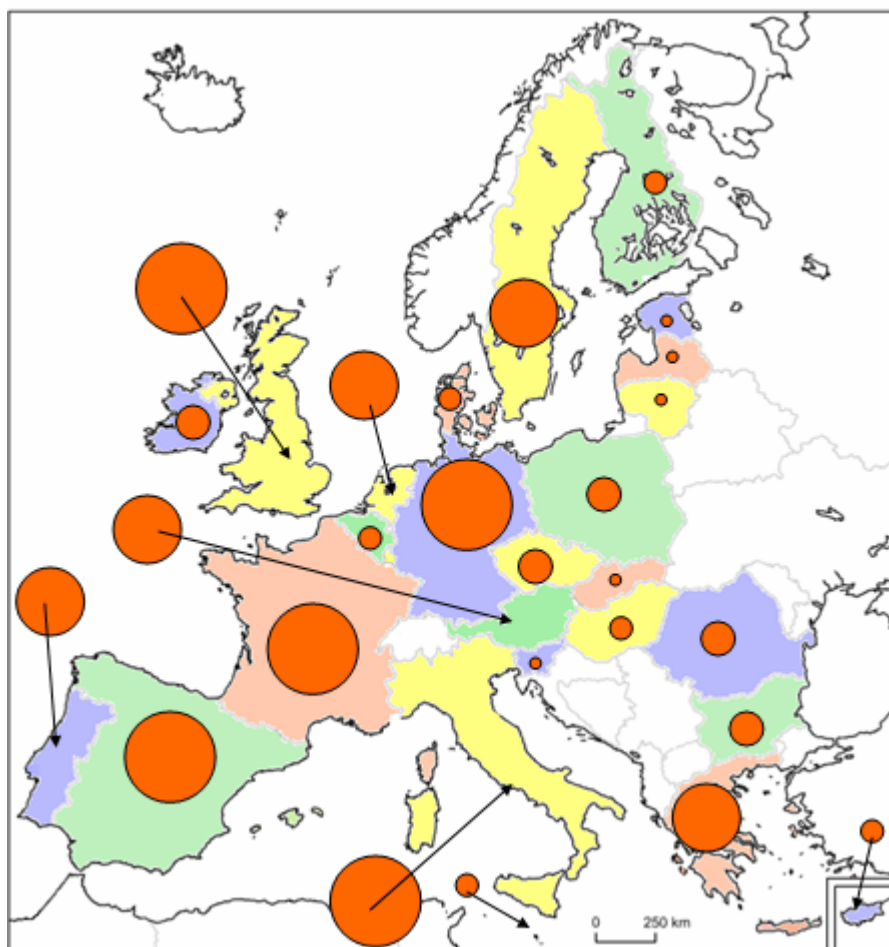

Obr.4: Návštěvnost členských států EU (2004–2008)

(Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2009)

Zobrazku č. 4 je zřejmé, že mezi nejnavštěvovanější státy Evropské unie patří Francie, Itálie, Německo, Polsko, Španělsko a Velká Británie, které navštěvuje ročně více jak 10 milionů návštěvníků. Naopak nejméně navštěvovanými státy Evropské unie jsou Bulharsko, Estonsko, Kypr, Lotyšsko a Lucembursko, kde počet návštěvníků zaručeně nedosáhne jednoho milionu. V průběhu let se ve všech státech počet návštěvníků změnil, ale nikde nebyl zaznamenán jeho radikální nárůst nebo pokles.

Na obrázku č. 5, uvedeného níže, je znázorněn počet strávených nocí v jednotlivých členských státech Evropské unie v průběhu měsíců června až září roku 2009. V kartodiagramu není do žádného intervalu zařazeno Lucembursko, jelikož pro tento stát data pro rok 2009 nejsou dostupná.

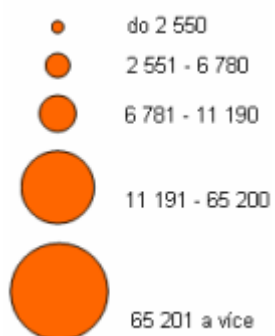

Obr.5: Početnočístrávenýchve členskýchstátechEvropskéunie

červen–zá ří2009³⁰

(Zdroj:vlastnízpracovánípodleEurostatu2009)

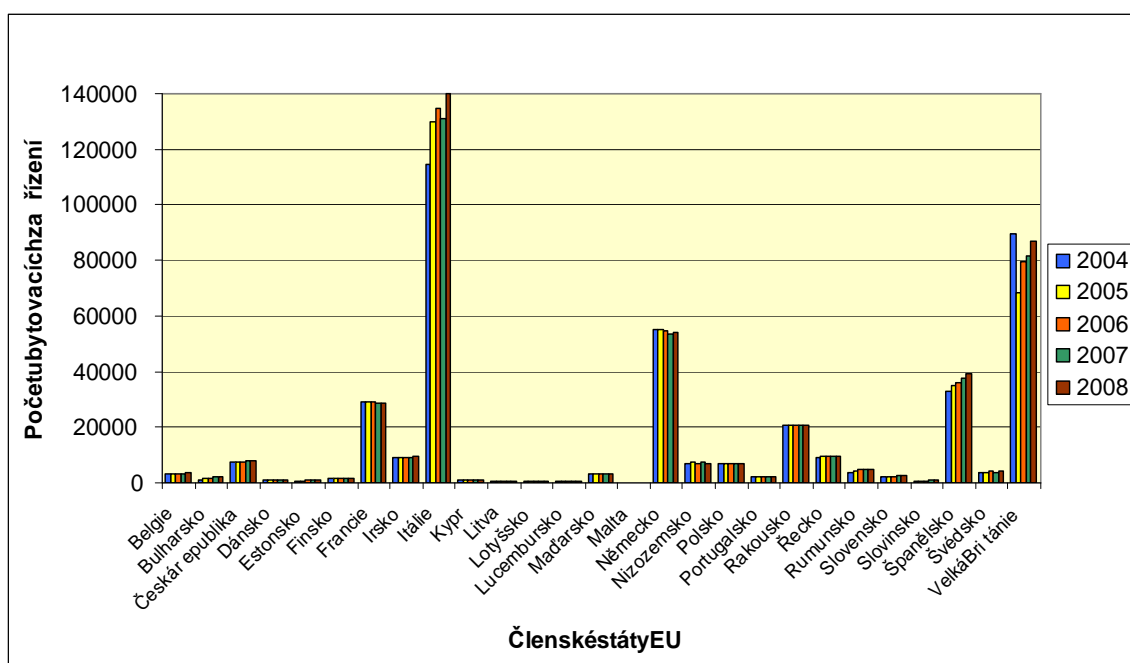
Početstrávenýchnočí

³⁰Viz.Tabulka č.5vpříloze

8.4 Počet ubytovacích zařízení

Dalším ukazatelem, kterým můžeme porovnat členské státy Evropské unie, je počet ubytovacích zařízení. Mezi státy s nejvyšším počtem ubytovacích zařízení v letech 2004-2008 patří po řadě Německo, Francie, Itálie, Španělsko a Velká Británie. V těchto státech počet ubytovacích zařízení převyšuje hodnotu 20 tisíc a dominuje Itálie, která jich měla v roce 2008 na svém území 140 263. Ke členským státům poskytujícím více jak 20 tisíc zařízení patří i Rakousko. V ostatních státech Evropské unie nepřesahuje počet ubytovacích zařízení hodnotu 10 tisíc. Mezi státy, které na svém území nemají ani jeden tisíc těchto zařízení, patří Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta a Slovinsko. Z obrázku č. 6 uvedeného níže je zřejmé, že počet ubytovacích zařízení byl v průběhu let 2004-2008 přibližně stejný ve většině států Evropské unie. Toto tvrzení neplatí pro Itálii a Velkou Británii, kde se počet zařízení v průběhu let navýšil (pomineme-li skutečnost, že v roce 2004 bylo ve Velké Británii 89 758 zařízení, což je více než v roce 2008). Stejně tak toto tvrzení neplatí pro Francii, kde byl počet ubytovacích zařízení v průběhu uvedených let redukován.

Obr.6: Počet ubytovacích zařízení v členských státech EU (2004-2008)

(Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2009)

9 Nové strategie a přístup Evropské komise

Mezi snahy Evropské komise v oblasti cestovního ruchu patří zlepšení porozumění turismu a jeho zviditelnění, což vyžaduje spolupráci s různými organizacemi, veřejnými správami, investory a samotnými destinacemi. Evropská unie zřídila Komisi sítě EEN (Enterprise Europe Network), aby byl zajištěn zdroj informací a zdroj realizace jednotlivých programů Evropské unie. EEN je síť vytvořená na pomoc obchodním a malým podnikům.³¹

K posílení vzájemné spolupráce v oblasti cestovního ruchu slouží každoroční Fórum evropského turismu. Jedná se o besedu, které se účastní více než 300 reprezentantů z průmyslu cestovního ruchu, občanů, národních a regionálních úřadů a mezinárodních organizací, o změnách v cestovním ruchu. Tato beseda je každý rok zaměřena na jiná specifická témata.³²

Ke zvýšení viditelnosti a kvality, rozmanitosti a bohatství evropského cestovního ruchu zřídila Evropská komise projekt EDEN. Lepší povědomí o evropském turismu by mělo být zajištěno díky programu Calypso.

EDEN – European Destinations of excellence

Podpojem EDEN se skrývá projekt vytvořený Evropskou komisí, který byl poprvé vyhlášen v roce 2006. Hlavním cílem je zviditelnit významnost, kvalitu a rozmanitost evropských turistických destinací. Pozornost je zaměřována zvláště na méně známé a netradiční oblasti. Mezi další cíle patří pomoc s vyvážením náporů příjíždějících návštěvníků do těchto oblastí a problematikou sezónnosti. Kromě zmíněných cílů se Evropská unie bude snažit vybudovat síť mezi jistými destinacemi, snažící se o udržitelný rozvoj cestovního ruchu, které mohou v tomto směru inspirovat ostatní turistické oblasti.³³

³¹ *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 12.12.2009 [cit. 2010-04-12]. Cooperation in tourism. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.

³² *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 12.12.2009 [cit. 2010-04-12]. Cooperation in tourism. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.

³³ *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 12.12.2009 [cit. 2010-04-12]. European destinations of excellence. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.

Projekt EDEN byl doposud vyhlášen čtyřikrát a pokudénesl speciální téma. V rámci projektů EDEN jsou vyhlášovány a oceňovány nejlepší destinace. Vyhlášení a následné ocenění probíhá v rámci Evropských turistických fór. Jako první byly oceněny tzv. „Nejlepší nově objevené evropské venkovské destinace“ (Best Emerging European Rural Destinations of Excellence) v roce 2007 v Portugalsku. Tyto destinace byly oceněny pro své dědictví, podporu rozvoje venkovského cestovního ruchu a poskytování širších návštěvnických sezón. Další vyhlášení proběhlo v roce 2008 ve Francii. Tentokrát se projekt nazývá „Turismus a místní nedotknutelné dědictví“ (Tourism and local intangible heritage). Tyto destinace byly oceněny za své zděděné a uchované tradice (kuchařské umění, řemesla, místní umění, venkovské zvyky), díky nimž mohou návštěvníkům přiblížit způsob života místních obyvatel. Třetí vyhlášení, pod názvem „Turismus a chráněná území“ (Tourism and protected areas), se konalo v roce 2009 a bylo směřováno k oblastem nacházejícím se v chráněných územích. Aby mohly být destinace oceněny, musí splňovat určitá kritéria, například musí být netradiční, nacházet se v síti Natura 2000 nebo být jinak označené jako chráněné přírodními orgány (na národní nebo regionální úrovni) nebo destinace, které mají zajištěný vlastní cestovní ruch a spolupracují se správou chráněných území. Poslední vyhlášený projekt narok 2010 je zaměřen na destinace umístěné při pobřeží nebo v blízkosti jezer a řek. Projekt nesoucí název „Vodní turismus“ (Aquatic Tourism) má zviditelnit destinace poskytující vodní rekreaci a kvalitní životní prostředí.³⁴

Calypso (Společný turismus)

Hlavní myšlenkou společného turismu je poskytnout možnost cestování i těm občanům, pro které je cestování finančně obtížnější. Stím samozřejmě souvisí zvýšení pohybu návštěvníků, což přispěje k rozvoji turismu i mimo sezónu. Bude-li mít cestovní ruch širší návštěvní sezónu, podpoří tak tvorbu lepších ekonomických a dlouhodobých pracovních příležitostí. Zavedení tohoto projektu může podpořit spolupráci mezi společnými partnery i na mezinárodní úrovni. Program Calypso začal fungovat v roce 2009 a byl finančně podporován částkou jeden milion Euro z rozpočtu

³⁴ *Evropa : Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 2.3 2010 [cit. 2010-04-12]. European destinationsofexcellence. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.

přiděleného na rok 2009. Evropská komise předpokládá, že by program měl trvat minimálně 3 roky.³⁵

Evropská komise naprvní období vytvořila několik základních cílů, kterých by chtěla v rámci programu Calypso dosáhnout. Mezi tyto cíle patří podpora aktivit speciálně zaměřených mimo hlavní sezónu, vytvoření opatření, která by umožnila cestování vybraným skupinám (lidé starší 65 let, mladí lidé v rozmezí 18-30 let, postižení lidé a rodiny se sociálními problémy) a návržení řešení v chudší turistické sezóně dovolující těmto skupinám cestovat do jiných členských států Evropské unie. Dosáhnutí těchto cílů přispěje ke ekonomickému růstu Evropy, vytvoření lepších pracovních příležitostí a většího cestovního ruchu, zlepšení sezónní zákonitosti turismu a růstu Evropské unie jako takové. Občane, jichž se tento program týká, musí patřit do výše zmíněných skupin.³⁶

Evropská unie se v nových programech snaží upozornit na rozmanitost a bohatství evropského cestovního ruchu. Snaží se upozornit na ty méně známé a netradiční destinace, aby mohla světu nabídnout nové a zvláště atraktivní turistické oblasti a posílit tím tak svou konkurenceschopnost. Evropská komise ve svých programech nezapomíná ani na ty skupiny občanů, kteří jsou určitým způsobem znevýhodněni a nemohou si cestování dovolit. Pro ně je zformovaný program Calypso, aby jim toto cestování bylo umožněno a zároveň tím zvýšili pohyb v Evropské unii a přispěli k vytvoření většího množství pracovních nabídek, i těch dlouhodobých. Cestovní ruch, jakožto významné ekonomické odvětví, se potýká s problémem sezónnosti. Evropská komise se ve svých strategiích snaží podporovat turistické aktivity mimo hlavní návštěvní sezónu, aby ji rozšířila a získala tak větší příjmy z odvětví cestovního ruchu rovnoměrněji v průběhu celého roku.

Odvětví turismu se neustále vyvíjí dopředu a ve více oblastech celého světa. Evropská unie bude muset neustále vytvářet nové a nové programy a strategie na podporu rozvoje cestovního ruchu, aby si udržela konkurenceschopnost a zajistila

³⁵ *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 26.2.2010 [cit. 2010-04-12]. Calypso (Social Tourism). Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.

³⁶ *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 26.2.2010 [cit. 2010-04-12]. Calypso (Social Tourism). Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.

další příjmy z tohoto odvětví, které se již v současné době významně podílejí a nadále budou podílet na HDP členských států Evropské unie jako celku.

10 Rozvojové trendy cestovního ruchu

Společnost se neustále vyvíjí a jde dopředu. Je nutno ji následovat a přizpůsobovat se jejím podmínkám a potřebám, aby mohl být zajištěn udržitelný rozvoj celé planety, a to ve všech odvětvích. Aby byla Evropská unie schopná zajistit rozvoj a zdokonalení cestovního ruchu, je potřeba, aby přizpůsobila své cíle, programy a strategie současným trendům, které turismus ovlivňují, nebo mohou do budoucna ovlivnit.

V současné době je trendem číslo jedna **ochrana životního prostředí**, a to nejen v oblasti cestovního ruchu. Destinace nabízející čisté ovzduší, upravené pláže, turistické stezky bez odpadků nebo čisté vodní plochy naplavené jsou pro turisty již stále atraktivnějšími a vyhledávanými místy. Cílem Evropské unie je tedy zachování životního prostředí v destinacích, aby byl cestovní ruch nadále prosperujícím ekonomickým odvětvím. Sochrana životního prostředí souvisí i snaha o udržitelnost cestovního ruchu, jež byla podrobněji zhodnocena ve výše uvedené kapitole.

Dalším z důležitých rozvojových trendů je **demografie**. Neustále roste počet lidí vyššího věku, kteří jsou přizpůsobivější a mají větší chuť experimentovat a cestovat. Se zvyšující se kvalitou zdravotní péče se zvyšuje i kvalita života obecně, což umožňuje turistům důchodového věku větší rozmach lepší příležitosti v oblasti cestovního ruchu. Ale nejen lidé staršího věku budou cestovat, zvyšuje se i počet mladých lidí toužících po turismu. Vyspělé státy představují vyšší příjmy a lidé tak mohou investovat do cestování více peněz a zároveň mohou vyžadovat lepší kvalitu poskytovaných služeb během rekreace. V současné době roste i poptávka po studování v zahraničí a mnoho lidí se také stěhuje za prací do cizích zemí představujících lepší pracovní příležitosti.³⁷

³⁷Destinační management vytváření produktu v cestovním ruchu, s. 6-7.

Neméně významným trendem, jenž do budoucna bude ovlivňovat cestovní ruch, je **zdraví**. Lidé si v současnosti a v budoucnu dají větší důležitost zdravého života a tato skutečnost se projevuje i na poptávce cestovního ruchu. Lidé budou dávat přednost pobytům v lázních nebo v turistických oblastech, jejichž součástí jsou fitness centra nebo poskytují aktivní a zdravé činnosti.³⁸

Dalším trendem, který nelze opomenout, je **doprava**. Dostupnost destinace, rychlost a konečné i pohodlnost přepravy hraje při výběru velkou roli. Destinace v méně vyspělých zemích, v nichž není infrastruktura dobře vyvinutá, bude v budoucnu muset čelit velké konkurenci snadno dostupných destinací. Díky možnosti rychlé přepravy bude vzrůstat poptávka po krátkodobých pobytech, třeba jen víkendových.³⁹

Vzdělání i touha po objevování nových věcí svým způsobem ovlivňuje cestovní ruch a poptávku v oblasti turismu. V práci již bylo několikrát zmíněno, že společnost se neustále vyvíjí a stejně tak i roste úroveň vzdělání populace. Lidé tak budou vyhledávat oblasti, ve kterých se mohou vypravit i za kulturou a uměním. Stímto také souvisí rozvoj tzv. městského a kongresového cestovního ruchu. Zároveň se zvýší poptávka po nových, nemoczných, destinacích.⁴⁰

Informační technologie se také řadí mezi trendy ovlivňující cestovní ruch. Můžeme říci, že žijeme v době internetu. Jeho pokrytí, množství informací a rozsah činností, jež můžeme přes něj pohodlně vykonat, neustále roste. Stejně tak díky internetu získáváme mnoho informací o jednotlivých destinacích a máme možnost provádět rezervace na rekreaci v pohodlí domova.⁴¹

Na cestovní ruch mají jistě dopad i **změny v ekonomice**. V důsledku globalizace se zlepšuje a upevňuje spolupráce na mezinárodní úrovni a dochází ke prohlubování vztahů mezi kulturami. V současnosti roste v ekonomice důležitost služeb a tedy i cestovního ruchu. Rozvojem země budou vytvářet nové destinace, aby svou zemi zviditelnily, nalákaly turisty a mohly tak upevnit politické,

³⁸Tamtéž, s. 7.

³⁹Destinační management a vytváření produktu v cestovním ruchu, s. 9.

⁴⁰Tamtéž, s. 7.

⁴¹Tamtéž, s. 8-9.

ekonomické i sociální vztahy, čímž by se mohly do budoucna zapojit do světového hospodářství.⁴²

Posledním trendem, který by měl být v této práci zmíněn, je otázka **bezpečnosti pro turisty**. Teroristické útoky, které jsou současným globálním problémem, místní konflikty, nebo dokonce války, střech zprávištěhovalců mají na cestovní ruch negativní vliv. Lidé nebudou navštěvovat rizikové oblasti, ve kterých by se necítili bezpečně. Zároveň i samotné státy provádějí určitá opatření ve snaze ochránit své území a obyvatele, například přísnějšími kontrolami turistů, zavedením víz a podobně, což může u některých lidí vyvolat negativní reakce.⁴³

V této kapitole je zmíněno mnoho trendů z různých oblastí. Každý z nich jistým způsobem ovlivňuje cestovní ruch a bytí a pohled na vyvíjení strategií snažících se zdokonalit průmyslové odvětví turismu. Lidé si budou vybírat nejvhodnější a nejrychlejší způsob dopravy do vybrané destinace, proto její dostupnost a kvalita infrastruktury bude hrát velkou roli. V současnosti je mnoho lidí natolik zaneprázděno prací, že si často nenajdou čas pro delší dovolenou, volí spíše víkendové rekreace a vyžadují možnost rychlé přepravy. Volba víkendové rekreace není způsobena pouze nedostatkem času, ale bohužel i současnou krizí a někteří lidé si jednoduše nemohou dlouhodobou dovolenou dovolit.

Vyvíjení společnosti má své priority a zvyšování kvality služeb, zdravotnictví, technologií apod. Snaží-li se státy, jako Evropská unie jako celek, udržet vysoké postavení cestovního ruchu v hospodářství, musí se tímto potřebovat přizpůsobit, jít s dobou, nabídnout turistům to, co požadují. V současnosti lidé více pečují o své zdraví a často si vybírají lázeňské pobyty, destinace umožňující sportování a aktivity podporující zdraví. S tímto také souvisí nutnost poskytovat kvalifikovaný personál v těchto oblastech.

Na závěr nemohu opomenout již několikrát zmíněný trend ochrany životního prostředí. V současné době se stává jedním z nejvýznamnějších trendů a je začleňováno do strategií a programů ve většině odvětví podílejících se na znečištění prostředí, ať ve větší či menší míře.

⁴²Tamtéž, s. 9-10.

⁴³Destinační management vyvíjí řešení produktů v cestovním ruchu, s. 11.

Závěr

Bakalářská práce je věnována politice Evropské unie v oblasti cestovního ruchu. Politika v této oblasti je poměrně mladá a neustále se vyvíjí. Zvýznamnosti cestovního ruchu plyne i důležitost politiky v tomto ekonomickém odvětví. Formou plánování, vytváření strategií a programů napomáhá realizaci vytyčených cílů. Jejím prostřednictvím se tak Evropská unie snaží zajistit udržitelný a konkurenceschopný cestovní ruch. Cestovní ruch a jeho politika nejsou významnými pouze díky své ekonomické prosperitě ale i proto, že posilují politické vztahy členských států Evropské unie a sblížují jejich národy.

Politika cestovního ruchu je řízena několika orgány, kterými jsme se v práci zabývali. Mají na starosti její koordinaci, financování a realizaci dílčích cílů. Nejdůležitějším orgánem je Evropská komise, která formuje právní předpisy a strategie v odvětví turismu. Práce byla dále věnována finančním nástrojům podporující cestovní ruch. Turismus je finančně podporován větším množstvím fondů, které však vždy nejsou zaměřeny pouze na toto ekonomické odvětví. V mnoha případech je turismus financován sekundárně prostřednictvím podpory v jiných oblastech, například prostřednictvím programů na zkvalitnění dopravní infrastruktury, zvýšení kvalifikovanosti pracovních sil nebo na podporu rozvoje venkova. Do této práce byla začleněna i obnovená politika Evropské unie v oblasti turismu, jejíž hlavní cíle jsou vylepšení pravomocí v cestovním ruchu a vytvoření lepších pracovních příležitostí. Obnovená politika má jasně definované cíle, kterých je nutno dosáhnout, zohledňující současně trendy a poptávky turistů. Dále jsme v práci zhodnotili koncepci cestovního ruchu v České republice. Na základně uvedených skutečností jsme konstatovali, že cíle vytyčené v koncepci mají docílit udržitelného cestovního ruchu, který bude šetrný k životnímu prostředí, a umožnit rozvoj i prázemně slabším regionům. V následující části práce byla provedena analýza vybraných ukazatelů cestovního ruchu, na jejichž základně byly srovnány jednotlivé členské státy Evropské unie v tomto ekonomickém odvětví. Z výsledků analýzy vyplývá důležitost turismu a jeho podíl na ekonomice členských států. Dále jsme se v práci věnovali novým přístupům Evropské komise v oblasti cestovního ruchu, konkrétně jsme se zabývali programy EDEN a Calypso. EDEN představuje soutěž, v rámci níž jsou vyhlašovány netradiční turistické oblasti. Program Calypso

směřujek znevýhodněným skupinám obyvatel a jejich cílem je umožnit cestovatelům. Těmito programy chce Evropská unie upozornit na výjiměčnost svých destinací a přilákat víc turistů z celého světa. Zároveň práce byly zhodnoceny trendy v oblasti politiky cestovního ruchu. Hlavní charakteristiky, které budou určovat další směr vývoje cestovního ruchu jsou: ochrana životního prostředí, díky níž budou dané destinace atraktivnější a více navštěvované, zdraví, kterého si lidé víc vážejí a dávají přednost pobytům v lázních, demografie, protože se v současné době zvyšuje počet starších i mladších turistů toužících po cestování a poznávání nových míst. Tento trend se bude pochopitelně nese cestování širší populace. Dalším trendem určujícím vývoj turismu je doprava, kvalita infrastruktury a dostupnost turistických oblastí. Pohodlnost a rychlá dostupnost bude jistě hrát při výběru destinací velkou roli. Svým vývojem společností roste i touha po vzdělání a poznávání nových věcí. Tato skutečnost bude mít za následek rozvoj německého kongresového cestovního ruchu. V současné době - době internetu - je velice rychlé, a hlavně pohodlné, zajistit si dovolenou přes internet. V tomto směru budou jistě destinace, které nejsou tolik průmyslově vyspělé, znevýhodněné. Poslední trend, bezpečnost turistů, je velice nestálý a jeho význam se mění podle nejbližších událostí. Jsou tím myšleny teroristické útoky, místní útoky nebo epidemie, které hrají při výběru místa pobytu obrovskou roli.

V předešlých dvou letech byl cestovní ruch omezen v důsledku hospodářské krize. V současnosti zatím není očekáván velký růst odvětví cestovního ruchu, jelikož se státy potýkají s nezaměstnaností, zvyšováním cen za letenky a pohonných hmot, proto jsou upřednostňovány spíše krátkodobé (víkendové) rekreace na kratší vzdálenost. Po odeznění krize by ale mělo být cestovní ruch opět žádaný.

Summary

The bachelor's thesis engages in the tourism policy of European Union. Start of the thesis is attended to the basic aspects of tourism policy, the most important authorities of European Union dealing with the tourism and framework legislation of tourism policy. The other theme of the bachelor's thesis are strategy documents that were created to support the tourism, especially its sustainable development and competitiveness considering its impact on the environment. In the bachelor's thesis are also mentioned the financial instruments by which the tourism branch is financed. Consequently the thesis attends to the recovered tourism policy of European Union. By example of Czech republic is presented, what way the tourist policy is involved to conceptions of European Union. In the bachelor's thesis there are compared the individual member states of European Union with each other by using the basic indicators of tourism (employment rate in the tourism area, the influence of tourism on GDP, visit rate and the number of accommodation facilities). Finally, there are introduced new programmes of European Union regarding tourism, i.e. Calypso and EDEN competition, and current development trends.

Keywords :tourism,sustainable development,competitiveness, strategy in field of tourism, indicators of tourism.

Seznam použité literatury

- 1) *Business.Info* [online]. 1997-2010 [cit. 2010-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz>>.
- 2) *Consilium* [online]. Neuvedeno [cit. 2010-03-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu>>.
- 3) *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007 [cit. 2010-03-1]. Dostupné z WWW: <<http://www.vzdelavanivcr.cz/>>.
- 4) *Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2006 [cit. 2010-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.vzdelavanivcr.cz>>.
- 5) *Eurostat Pocketbooks : Tourism Statistics* [online]. Lucemburk: Office for Official Publications of the European Communities, 2008 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>>.
- 6) *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 2.3.2010 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/index_en.htm>.
- 7) *Evropa: Portál Evropské unie* [online]. 1995-2010, 15.4.2010 [cit. 2010-04-15]. Eurostat. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>>.
- 8) Evropská komise: *Commission Green Paper: The role of the Union in the field of tourism*. Brusel, 30. dubna 1994.
- 9) *Evropská rada* [online]. Neuvedeno [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.european-council.europa.eu>>.
- 10) *Evropský parlament* [online]. Neuvedeno [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu>>.
- 11) *Evropský sociální fond* [online]. 1995-2009 [cit. 2010-03-2]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/employment_social/esf/index_cs.htm>.
- 12) *Euroskop.cz* [online]. 2005 [cit. 2010-03-2]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz>>.
- 13) Indrová, J. a kol. *Cestovní ruch Evropské unie*. Praha: VŠE, 2000. ISBN 80-245-0084-1.

- 14) *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice : na období 2007-2013* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007 [cit. 2010-04-08]. Dostupné z WWW: <www.mmr.cz>.
- 15) *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice : na období 2002-2007* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2002 [cit. 2010-04-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz>>.
- 16) Mates, P. Wokoun, R. Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy. Praha: PROSPEKTRUM, 2001, ISBN 80-7175-100-6.
- 17) *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2010-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz>>.
- 18) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2010-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz>>.
- 19) MIRVALD, Stanislav, et al. *Geografie cestovního ruchu*. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU, 1994.
- 20) Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1080/2006 ze dne 5. července 2006: *o Evropském fondu pro regionální rozvoj a zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. Úřední věstník Evropské unie*. 31.7.2006.
- 21) PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. Hradec Králové: GAUDEAMUS Univerzita Hradec Králové, 2008. ISBN 978-80-7041-658-7.
- 22) *Priority EU v oblasti udržitelného rozvoje ČR* [online]. Neuvedeno [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <www.mmr.cz>.
- 23) *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace*. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 2003.
- 24) *Region – Služby – Cestovní ruch (2001)*, Sborník přednášek. FFOU, ISBN 80-7042-580-6.
- 25) Rozhodnutí Evropského parlamentu a rady, kterým se zavádí rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (2007-2013), 6.4.2005.
- 26) Rozhodnutí Rady 86/664/EEC ze dne 22.10.1986
- 27) Rozhodnutí Rady 89/46/EEC ze dne 2.12.1988
- 28) Rozhodnutí Rady 92/421/EEC ze dne 31.7.1992
- 29) *Satelitní účet cestovního ruchu. Statistika 2009* [online]. 2009, 5, [cit. 2010-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://panda.hyperlink.cz/cestapdf/lejsek.pdf>>.
- 30) *Sdělení Komise : Agenda pro udržitelný a konkurenceschopný evropský cestovní ruch*. 2007, s. 2-3.

- 31) TITTELBACHOVÁ, Šárka. *Pracovní texty IV*. [online]. 2007 [cit. 2010-03-16]. Dostupné z WWW: <www.vso-praha.eu/storage/1183533036_sb_tittelbachova_text4.pdf>.
- 32) TITTELBACHOVÁ, Šárka. *Turismus a role vzdělávání pro rozvoj regionů* [online]. Praha: Asociace pro komunikaci ve veřejném sektoru, o.s., únor 2009 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <www.akvs.eu/images/stories/soubory/AKVS_Impulsy_01.pdf>.
- 33) *Tourism Council* [online]. 2007 [cit. 2010-03-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.wttc.org>>.
- 34) Vystoupil, J. a kol.. *Základy cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2006. ISBN 80-210-4167-6.

Seznam obrázků

Obrázek č.1: Počet zaměstnanců cestovního ruchu v členských státech EU (2006–2008)

Obrázek č.2: Zaměstnanost cestovního ruchu v členských státech EU (2004–2008)

Obrázek č.3: Vliv cestovního ruchu na HDP členských států EU v letech 2000, 2006 a 2007

Obrázek č.4: Návštěvnost členských států EU (2004–2008)

Obrázek č.5: Počet nocí strávených v členských státech Evropské unie červen–září 2009

Obrázek č.6: Počet bytovacích zařízení v členských státech EU (2004–2008)

Seznam příloh

Příloha1: Počet zaměstnanců v cestovním ruchu v členských státech EU

(2006–2008)

Příloha2: Zaměstnanost v cestovním ruchu v členských státech EU (2004–2008)

Příloha3: Vliv cestovního ruchu na HDP členských států EU v letech 2000, 2006 a 2007

Příloha4: Návštěvnost členských států EU v letech 2004–2008

Příloha5: Počet strávených nocí v členských státech EU v období červen–září 2009

Příloha6: Počet bytovacích zařízení v státech EU (2004–2008)

Přílohy

Příloha

**Tabulka č.1:Počet zaměstnanců v cestovním ruchu v členských státech EU
(2006–2008)**

státy EU27	2006	2007	2008
Belgie	4264	4380	4446
Bulharsko	3110	3253	3361
Česká republika	4828	4922	5003
Dánsko	2805	2804	2854
Estonsko	646	655	657
Finsko	2443	2492	2531
Francie	25173	25642	25912
Irsko	2039	2112	2101
Itálie	22988	23222	23405
Kypr	357	378	383
Litva	1499	1534	1520
Lotyšsko	1087	1118	1125
Lucembursko	-	-	-
Maďarsko	3930	3926	3879
Malta	152	156	160
Německo	37379	38210	38880
Nizozemsko	8261	8464	8593
Polsko	14594	15240	15800
Portugalsko	5159	5170	5198
Rakousko	3928	4028	4090
Řecko	4452	4510	4559
Rumunsko	9291	9353	9369
Slovensko	2302	2358	2434
Slovinsko	961	985	996
Španělsko	19748	20356	20258
Švédsko	4429	4541	4593
Velká Británie	28931	29118	29364

Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2009

**Tabulka č.2: Zaměstnanost v cestovním ruchu v členských státech EU
(2004–2008)**

Státy EU27	Zaměstnanost[%]				
	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	9,7	9,7	9,1	8,5	8,3
Bulharsko	10,2	10,7	10,4	9,5	9,7
Česká republika	10,7	10,9	10,8	10,6	10,2
Dánsko	7,9	7,9	7,7	7,5	7,4
Estonsko	16,8	16,4	17,1	15,5	15,5
Finsko	7,5	7,4	7,2	6,7	6,8
Francie	12,8	12,3	12,4	11,9	11,6
Irsko	7,0	7,1	7,6	7,3	7,1
Itálie	11,3	11,1	11,4	11,4	11,0
Kypr	28,6	28,8	27,4	26,4	23,0
Litva	5,3	4,7	4,3	4,2	4,1
Lotyšsko	5,0	5,2	5,0	5,1	5,9
Lucembursko	11,3	11,4	11,5	11,0	11,7
Maďarsko	6,7	7,2	6,8	5,9	6,4
Malta	28,2	27,8	28,8	28,8	26,5
Německo	8,6	8,8	8,8	8,4	8,3
Nizozemsko	8,3	8,1	7,8	7,9	7,7
Polsko	7,2	7,3	7,4	7,5	7,2
Portugalsko	19,0	18,9	18,1	18,7	19,8
Rakousko	15,3	15,1	14,3	13,5	13,3
Řecko	19,5	20,5	20,7	20,4	19,6
Rumunsko	5,5	5,7	5,9	6,2	6,5
Slovensko	9,2	8,9	9,7	10,6	10,3
Slovinsko	13,1	13,7	13,3	13,4	14,1
Španělsko	19,2	19,3	18,5	17,8	17,9
Švédsko	7,4	7,0	7,0	7,0	6,4
Velká Británie	9,4	10,2	10,3	9,8	9,9

Zdroj: vlastní zpracování podle WTTC 2007

Příloha 3

Tabulka č.3: Vliv cestovního ruchu na HDP členských států EU v letech 2000, 2006 a 2007

Státy EU27	Podíl z příjmu na HDP [%]		
	2000	2006	2007
Belgie	2,9	2,9	2,3
Bulharsko	8,6	8,2	7,9
Česká republika	5,3	3,5	3,8
Dánsko	2,3	1,9	2,0
Estonsko	9,0	6,2	4,9
Finsko	1,2	1,1	1,1
Francie	2,3	2,1	2,1
Irsko	2,7	2,4	2,4
Itálie	2,5	2,1	2,0
Kypr	20,8	13,2	12,5
Litva	3,5	3,5	3,0
Lotyšsko	1,7	2,5	2,4
Lucembursko	11,6	8,5	8,1
Maďarsko	7,8	4,0	3,4
Malta	15,7	12,1	12,2
Německo	1,0	1,1	1,1
Nizozemsko	1,9	1,7	1,7
Polsko	3,3	2,1	2,5
Portugalsko	4,7	4,3	4,5
Rakousko	5,1	5,1	5,1
Řecko	7,3	5,2	5,0
Rumunsko	1,0	1,1	0,9
Slovensko	2,3	2,8	2,7
Slovinsko	4,9	4,9	4,8
Španělsko	5,1	4,2	4,0
Švédsko	1,7	2,4	2,6
Velká Británie	1,5	1,4	1,4

Zdroj: vlastní zpracování

dle Eurostatu 2008

Tabulka č.4:Návštěvnost členských států EU v letech 2004-2008

státy EU27	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	4009	4308	3932	3962	4140
Bulharsko	-	-	-	-	473
Česká republika	4668	4843	4515	4768	4574
Dánsko	2721	2814	2756	2756	-
Estonsko	231	280	259	371	385
Finsko	2360	2511	2491	2638	2560
Francie	29829	31620	31515	31610	35147
Irsko	-	-	-	-	-
Itálie	24316	24471	24782	24932	-
Kypr	488	629	541	568	579
Litva	620	728	748	771	1037
Lotyšsko	-	381	360	365	391
Lucembursko	230	445	190	250	306
Maďarsko	4141	4238	2983	2866	4365
Malta	-	-	-	-	-
Německo	44828	57955	57111	44993	44715
Nizozemsko	9200	9104	9072	9153	9355
Polsko	10075	10432	10465	10990	11747
Portugalsko	2664	2512	2434	1726	1528
Rakousko	3588	3743	4320	4094	4286
Řecko	3333	4460	4179	4040	4106
Rumunsko	3839	3583	3152	5086	5264
Slovensko	-	-	-	-	2367
Slovinsko	965	1014	1036	1066	1037
Španělsko	11823	14656	16702	16551	16612
Švédsko	-	-	7938	8156	8552
Velká Británie	29190	30778	30150	29005	29087

Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2009

⁴⁴Tabulka udává počet návštěvníků v 1000, kteří v daném státě strávili alespoň 4 noci.

**Tabulka č.5: Počet strávených nocí v členských státech EU v období
červen-září 2009**

státy EU27	2009
	celkem
Belgie	6024
Bulharsko	9641
Česká republika	10508
Dánsko	4426
Estonsko	1538
Finsko	6091
Francie	80890
Irsko	10989
Itálie	129467
Kypr	6450
Litva	963
Lotyšsko	999
Lucembursko	/
Maďarsko	6768
Malta	3179
Německo	88477
Nizozemsko	12337
Polsko	10039
Portugalsko	17378
Rakousko	30739
Řecko	41739
Rumunsko	8658
Slovensko	2550
Slovinsko	2431
Španělsko	122747
Velká Británie	11191
Švédsko	74113

(Zdroj:
Eurostat)

vlastní zpracování podle
at2009)

Tabulka č.6: Počet bytovacích zařízení v státech EU (2004-2008)

státy EU27	Počet bytovacích zařízení				
	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	3412	3360	3384	3426	3536
Bulharsko	1306	1555	1844	2018	2128
Česká republika	7640	7605	7616	7845	7705
Dánsko	1103	1090	1076	1075	1058
Estonsko	609	784	951	984	1048
Finsko	1413	1397	1381	1358	1349
Francie	29329	29378	29008	28778	28667
Irsko	8787	8865	9101	8977	9430
Itálie	114527	129936	134713	131049	140263
Kypr	935	919	894	902	869
Litva	529	524	515	529	542
Lotyšsko	343	418	393	400	491
Lucembursko	560	545	519	508	503
Maďarsko	3001	3117	3056	2956	2924
Malta	199	179	179	166	162
Německo	55278	55331	54797	53758	53959
Nizozemsko	7080	7160	7154	7268	7096
Polsko	6972	6723	6694	6718	6857
Portugalsko	2239	2300	2324	2339	2351
Rakousko	20609	20548	20457	20730	20438
Řecko	9230	9377	9444	9531	9706
Rumunsko	3900	4226	4710	4694	4884
Slovensko	2062	2016	2043	2675	2767
Slovinsko	721	702	707	819	850
Španělsko	33068	34758	36199	37523	39002
Švédsko	3890	3946	4008	3976	4032
Velká Británie	89758	68321	79383	81848	86881

(Zdroj: vlastní zpracování podle Eurostatu 2009)